

KYLLÄ MAALLA ON MUKAVAA – VAI ONKO?
**Kirjallisuuskatsaus maaseudun sosiaalityöstä yhteisöllisyys- ja
suhdeperustaisuusnäkökulmasta**

Kaisa Suksi-Koivisto
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän yliopisto
Avoin yliopisto
Syksy 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Avoin yliopisto
Tekijä Kaisa Suksi-Koivisto	
Työn nimi Kyllä maalla on mukavaa - vai onko? Kirjallisuuskatsaus maaseudun sosiaalityöstä yhteisöllisyys- ja suhdeperustaisuusnäkökulmista	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2023	Sivumäärä 29 + 1 liite
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kandidaatintutkielmani käsittelee maaseudun sosiaalityötä yhteisöllisyys- ja suhdeperustaisuusnäkökulmista. Tutkielmani keskittyy ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun kontekstiin ja teoreettinen viitekehys muodostuu Ferdinand Tönniesin Gemeinschaft - Gesellschaft-yhteisöllisyyden teoriasta sekä Terhi Myllerin väitöskirjan teoriasta sosiaalityön suhdeperustaisuudesta. Tutkin myös palvelujen muutosten vaikutuksia maaseudun ihmisiin ja sosiaalityöhön.</p> <p>Tutkielmani on integroiva kirjallisuuskatsaus ja hyödyntää sekä systemaattisuutta että luovuutta aineiston analysoinnissa. Aineisto koostuu seitsemästä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista. Artikkeleista viisi on suomalaisia, yksi on skotlantilainen ja yksi on ruotsalainen. Analysoin aineistoani laadulliseen tutkimukseen sopivalla sisällönanalyysillä teorialähtöisesti.</p> <p>Tutkimustulosteni perusteella maaseudun sosiaalityö hyödyntää yhteisöllisyyttä niin asiakas- kuin työntekijäyhteyksissäkin. Maaseudulla sosiaalityöntekijä tarvitsee hyviä vuorovaikutustaitoja sekä vahvaa ammatillista osaamista. Sosiaalityöntekijä toimii käytännönläheisesti ja hyödyntää asiakkaiden luonnollisia yhteisöjä työskentelynsä tukena. Maaseudun sosiaalityötä on tutkittu yhteisösosiaalityön näkökulmasta melko vähän. Maaseudun asukkaiden tyytyväisyyttä lisäävät yhteisöllisyys, toimivat verkostot ja palvelujen saavutettavuus. Maaseudulla on totuttu siihen, että välimatkat ovat pitkiä, mutta kohtuuttomiksi ne eivät saa kasvaa. Tutkielmani perusteella jatkotyöskentelyn ja -tutkimuksen aiheeksi nousi yhteisösosiaalityön parempi hyödyntäminen maaseudun sosiaalityössä.</p>	
Asiasanat: maaseudun sosiaalityö, yhteisöllisyys, yhteisösosiaalityö, suhdeperustainen sosiaalityö	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Ohjaaja YTT Jiri Nieminen	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	4
2.1	Yhteisö ja yhteisöllisyys - maaseudulla ja kaupungissa	4
2.2	Yhteisösosiaalityö maaseudulla ja kaupungissa	6
2.3	Maaseudun sosiaalityö ja sen suhdeperustaisuus.....	7
3	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA METODI SEKÄ AINEISTO	10
3.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusprosessi.....	10
3.2	Aineiston haku ja lopulliset viitteet.....	11
3.3	Metodi aineiston tulkintana.....	13
3.4	Tutkielman eettisyys ja luotettavuus	14
4	TUTKIMUSTULOKSET	16
4.1	Maaseudun sosiaalityön (tai -palveluiden) konteksti ja muutokset.....	16
4.2	Yhteisöllisyys maaseudun näkökulmasta	18
4.3	Yhteisösosiaalityö maaseutukontekstissa.....	20
4.4	Maaseudun sosiaalityön suhdeperustaisuus	21
4.5	Tulosten vertailua maaseutu- ja kaupunkikontekstin välillä	22
4.6	Tulosten vertailua Suomen, Ruotsin ja Skotlannin maaseutukontekstien välillä aineiston artikkeleissa.....	23
5	JOHTOPÄÄTÖKSET: ONKO MAALLA MUKAVAA? JA POHDINTA.....	25
	LÄHTEET	30
	PAINAMATTOMAT LÄHTEET	33
	LAIT	30
	LIITE	

1 JOHDANTO

*Kyllä maalla on mukavaa lauletaan vanhassa iskelmässä. Kaupungista katsoen maaseutu on syrjäseutua; keskellä ei mitään, eikä siellä ole mitään. Syrjäseutu on käsitteenä varsin negatiivisesti latautunut, vaikka maaseudulla asuva ei näe maaseutua samalla tavalla syrjäseutuna. Monelle maaseudulla asuvalle se on kuitenkin tietoinen valinta: siellä on kaikki ja se on keskellä kaikkea. Kotona ollessa nähdään tutut asiat, kotipiha ja ympäröivä luonto; turvallinen, vuodenkierron ja sään mukaan alati vaihtuva maisema. (Tedre & Pöllänen 2016, 102–106.) Silja Keränen (2021) kirjoittaa kirjassaan *Missä Syrjä sijaitsee? Kun kaupunki ei ole kaikki* samankaltaisista ajatuksista ja toteaa, että vaikka maaseudulla asumisessa on omat hankaluutensa, syrjäseutu on positiivinen asia ja sellaisena sitä pitäisi tuoda esille. Tutkimukset (esim. Saarinen ym. 2013 ja Saarsalmi ym. 2017) osoittavat, että maalla asuu keskimäärin onnellisempia ihmisiä kuin kaupungissa. Onnellisuuden kokemus maaseudulla liittyy arkielämän sujumiseen, läheisten ihmissuhteiden ylläpitoon ja ympäristössä viihtymiseen, lähinnä luonnon läheisyyteen. Valitsin maaseudun sosiaalityön tutkielmani aiheeksi, koska halusin tutkia, näyttäytyykö maaseudun ihmisten onnellisuus samanlaisena myös sosiaalityön näkökulmasta. Tutkin maaseudun sosiaalityötä yhteisöllisyyden, yhteisösosiaalityön ja suhdeperustaisen sosiaalityön näkökulmista.*

Tutkijana ja sosiaalialan työntekijänä ajattelen sosiaalityön olevan aina kontekstisidonnaista. Maaseudulla kontekstisuus korostuu, koska sosiaalityön ajatellaan implisiittisesti toteutuvan kaupunkioloissa, jos maaseutua ei erikseen mainita (esim. Myller 2022, 78). Ajatusta vahvistaa myös mm. Kirsi Juhilan (2018) kirja *Aika, paikka ja sosiaalityö*. Juhila kirjoittaa (mt. 139–141) paikkalähtöisestä ja jalkautuvasta sosiaalityöstä liittyen maaseudun sosiaalityöhön. Tutkielmassani tarkoitan maaseutukontekstilla Suomen ympäristökeskuksen (Helminen ym. 2020, 12) seitsemänkohtaisen kaupunki-maaseutu-luokituksen kahta maaseutuluokkaa: ydinmaaseutua ja harvaan asuttua maaseutua. Jätin pois sekä kaupungin läheisen

maaseudun että maaseudun paikalliskeskukset, koska niissä asukastiheys on lähes samalla tasolla kuin pienissä kaupungeissa (mt. 24). Tilastokeskuksen (2023) mukaan ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun alueilla asui vuoden 2022 lopussa 14 prosenttia suomalaisista, yhdeksän prosenttia ydinmaaseudulla ja viisi prosenttia harvaan asutulla maaseudulla. Vertailun vuoksi esimerkiksi Uudenmaan maakunnassa maaseudulla asui noin viisi promillea asukkaista, Pirkanmaalla noin kymmenen prosenttia ja Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Lapissa kussakin yli 30 prosenttia. Maaseutuosuuksien vaihtelu näkyy myös tutkimuksen teossa: Lapissa ja Itä-Suomessa maaseutua, jopa harvaan asuttua, tutkitaan enemmän kuin Länsi- ja Etelä-Suomessa. Maaseudun sosiaalityöstä 2000-luvulla kirjoitetuista sosiaalityön väitöskirjoista ainakin seitsemän (Jokiranta 2003, Niskala 2008, Lindqvist 2009, Jaakkola 2015, Kilpeläinen 2016, Myller 2022 ja Rantamäki 2022) on Lapin ja Itä-Suomen yliopistoissa valmistuneita väitöskirjoja. Muista yliopistoista en löytänyt yhtäkään maaseudun sosiaalityöstä kirjoitettua väitöskirjaa. Maaseudun sosiaalityön pro gradu- tutkielmia on kyllä kirjoitettu myös Etelä- ja Länsi-Suomen yliopistoissa. Tämä toivottavasti kertoo siitä, että maaseudun sosiaalityöstä ollaan kiinnostuneita kaikissa yliopistoissa.

Sosiaalityö ja muut sotepalvelut ovat 2000-luvulla kokeneet suuria muutoksia (esim. Myller 2022, 183), kuten kunta- ja palvelurakennemuutos ja viimeisimpänä hyvinvointialueuudistus, joka on monilta osin vielä kesken. Esimerkiksi Pirkanmaan hyvinvointialueella on käynnissä palveluverkkouudistus (Pirha 2023, tässä esimerkkinä lasten, nuorten ja perheiden palveluiden palveluverkkovalmistelu), jolla tarkoitetaan palveluiden kehittämistä, esimerkiksi digipalveluiden lisäämistä ja fyysisten palveluiden keskittämistä isompiin palvelukeskuksiin. Pienempiin kuntiin on jäämässä jalkautumispisteitä sosiaalityöntekijöille eli sosiaalityö toimii niissä palvelupäiväperiaatteella. Palveluverkkouudistusta tehtäessä pyritään tekemään vaikutusten arviointia. Yhtenä osana on maaseutuvaikutusten arviointi (mt. dia 267). Vaikutusten arviointi liittyy kiinteästi rakenteelliseen sosiaalityöhön (Pekkarinen 2023). Rakenteellisesta sosiaalityöstä säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014 7§) ja sitä on lain mukaan oltava hyvinvointialueen asukkaiden käytettävissä. Pirkanmaan hyvinvointialueella on Pikassoksen, Pirkanmaan sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa yhteinen rakenteellisen sosiaalityön työryhmä, jonka tuottamassa materiaalissa (Pekkarinen 2023) ei maaseutua mainita lainkaan. Tämä on sinänsä ymmärrettävää, koska työryhmä jatkaa Tampereen kaupungin rakenteellisen sosiaalityön työskentelyä. Rakenteellisesti asia on ongelmallinen, koska hyvinvointialuemuutoksen jälkeen on otettava huomioon myös muut kunnat kuin keskuskaupunki Tampere. Yhteisösosiaalityö, yksi tutkielmani näkökulmista, asemoituu osaksi rakenteellista sosiaalityötä. Tarkoitukseni oli käyttää maaseudun yhteisösosiaalityön tutkimuksia teoriakirjallisuutena, mutta tutkimuksia suoraan siihen liittyen ei löytynyt

suomalaisesta tutkimuskirjallisuudesta yhtäkään. Rakenteellisesta sosiaalityöstä maaseudulla löytyi hyvin niukasti mainintoja (esim. Liukko ym. 2022, 77 ja Myller 2022, 155). Nämä löydökset tai oikeastaan niiden puute kertovat sekä yhteisösosiaalityön että rakenteellisen työn tutkimuksen vähyydestä maaseudulla ja osaltaan perustelevat hyvin tutkielmani tarvetta.

Kandidaatintutkielmani alkaa teoriaosuudesta, joka koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa on yhteisöllisyyskehys, joka muodostuu Tönniesin teoriasta Gemeinschaft- ja Gesellschaft- yhteisöllisyydestä 1800-luvun lopulta. Tönniesin teorian lisäksi työssäni on yhteisöllisyyden teoriaa Anneli Pohjolalta, Irene Roivaiselta ja Satu Ranta- Tyrköltä. Toinen osa on sosiaalityön suhdeperustaisuus ja se keskittyy Terhi Myllerin (2022) väitöskirjaan *Sosiaalityön ammatillinen työkuulttuuri suhdeperustaisena sosiaalityönä maaseudulla ja kaupungissa*. Maaseudun sosiaalityön suhdeperustaisuudesta ovat kirjoittaneet myös mm. Pugh ja Cheers (2010, xii-xiii) sekä useat suomalaiset sosiaalityön tutkijat (esim. Raunio 2009, 48). Teoriaosuuden jälkeen esittelen metodin ja aineiston. Tutkielmani metodina toimii integroiva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan, miten aihetta on aiemmin tutkittu ja minkälaisia tuloksia on saatu. Tutkimuskysymykset muotoutuvat aiempien tutkimusten avulla saatavasta tiedosta ja niiden perusteella jääneestä tiedon vajeesta ”mitä ei ole vielä tutkittu”. Tutkimuskysymykseni liittyvät maaseudun sosiaalityöhön, yhteisöllisyyteen ja yhteisösosiaalityöhön sekä maaseudun sosiaalityön suhdeperustaisuuteen. Integroivassa kirjallisuuskatsauksessa (Vilkkä 2023, 25–26) yhdistyvät systemaattisuus ja luovuus aineiston tutkimisessa. Aineistoni koostuu seitsemästä vertaisarvioidusta tieteellisestä artikkelista. Artikkeleista viisi on suomalaisia, yksi ruotsalainen ja yksi skotlantilainen. Tämä mahdollistaa lokaalin lisäksi hieman globaalin näkökulman käyttöä analyysissä, jonka ajattelen olevan tarpeellista rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta (esim. Juhila 2018, 191 ja Ranta-Tyrkkö 2018, 127). Tutkielmaani liittyvää eettistä pohdintaa on ollut koko tekoprosessin ajan, kuten sosiaalityölle tyypillistä onkin. Kirjoitin eettisestä pohdinnasta ja tutkimuksen luotettavuudesta tutkielmani lukuun 3.4 sekä johtopäätöksiin luvussa 5. Tutkimustulosluvussa analysoin aineistoani teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Lopuksi teen johtopäätökset tutkielmastani ja kirjoitan löytämistäni jatkotutkimusaiheita.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys – maaseudulla ja kaupungissa

Ferdinand Tönnies (esim. Töttö 1996, 154–161) tutki yhteisöä ja yhteisöllisyyttä 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun Gesellschaft ja Gemeinschaft-käsitteparin kautta. Gemeinshaftin kaltaisesta yhteisöstä esimerkiksi sopii perhe, suku ja kylä. Perheessä kokoonnutaan yhteiselle aterialle ylläpitämään perheen yhteenkuuluvuutta. Tönniesin aikaan maaseudun kylissä pellot ja metsät olivat yhteisön yhteisessä omistuksessa. Peltoja viljeltiin yhdessä ja metsätöitä tehtiin yhdessä. Työt sujuivat yhdessä paremmin kuin kultakin perheeltä yksinään. Yhteisöt ovat relationaalisia eli ihmissuhteet ovat hyvin tärkeässä roolissa, vaikka Tönniesin tarkoittaman kaltaista yhteistä omaisuutta ei kyläyhteisöissä enää juurikaan ole. Gesellschaft tarkoittaa yhteiskuntaa sen kaikessa laajuudessa ja virallisuudessa. Yhteiskunnan osana oleminen ei ole vapaasti valittua vaan mekaanista kuulumista kansalaisuuden ja asuinpaikan perusteella. Yhteiskunnan jäsenten yhteenkuuluvuuteen liittyy Tönniesin mukaan niin lait kuin talouskin. Talous perustuu rahaan ja rahankäytön osaamiseen: kaikilla tavaroilla on jonkinlainen hinta, jonka ostaja maksaa. Myyjä saa rahan ja voi taas itse käyttää rahan ostaakseen jotain itselleen. Talous vaikuttaa myös ihmisten välisiin suhteisiin, koska saadakseen jonkin tavaran itselleen, on pystyttävä menemään kauppatilanteeseen, pystyttävä luomaan myyjään jonkinlainen kontakti ja osattava käyttää rahaa. Emile Durkheim (Töttö 1996, 155–156) on jäsentänyt omassa tuotannossaan nämä yhteisöä ja yhteiskuntaa kuvaavat termit orgaaniseksi (Gemeinschaft) ja mekaaniseksi (Gesellschaft) solidaarisuudeksi. Myös C. Wright Mills ottaa kantaa Tönniesin teoriaan (mt. 156) ja kuvailee ”vanhanaikaisen” yhteisön Gemeinshaftin muutosta ”moderniksi” Gesellschaftiksi.

Yhteisöllisyyttä on tutkittu Suomessa ainakin jo 1980-luvulla. Matti Kortteinen (1982) tutki kirjassaan *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta* uusia 1970-luvulla rakennettuja betonilähiöitä ja niissä nähtyjä ongelmia. Kortteinen (mt. 74–75 ja 98–99) löysi lähiöelämästä kaikenlaisten juurettomuuteen liittyvien ongelmien (esim. negatiivinen solidaarisuus) lisäksi myös monenlaista yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyttä löytyi varsinkin lasten kanssa touhuamiseen ja siinä samalla aikuisten keskustelumahdollisuuksiin perustuvan ”hiekkalaatikkoyhteisön” kuin lähinnä miesten oman yhteisöllisyyden esimerkiksi lenkkisaunassa. Myös Lotta Junnilainen (2019, 74–75) on löytänyt maaseutukylämäistä yhteisöllisyyttä tutkimistaan lähiöistä. Junnilainen tutki lähiöitä hypoteesinaan löytää niistä ”eriarvoistumisen tiivistymiä” (mt. 14–18). Hän huomasi, että ennakoajatukset lähiöiden ongelmakeskeisyydestä perustuvat lähinnä ulkopuolisten näkemyksiin alueista. Junnilainen (mt. 31–25) löysi tutkimistaan lähiöistä maaseutukylämäistä Gemeinshaftin kaltaista yhteisöllisyyttä, joka perustuu ihmistenvälisille suhteille, käytännöille ja merkityksille. Maaseudun yhteisöllisyyden käsittelen Tönniesin Gemeinschaft-Gesellschaft- teorian kautta suhteessa kaupungin ihmissuhteiden etäisempiin muotoihin. Esimerkiksi maaseutukylien yhteisöllisyys, yhdessä tekemisen kulttuuri ja yhteenkuulumisen valitseminen on hyvä esimerkki Gemeinschaft- yhteisöllisyydestä, jota tässä tutkielmassa tarkoitan. Tässä ajattelussa on toki muistettava, että kaupungissakin on perhe- ja sukuyhteisöjä, työpaikkayhteisöjä ja muita vastaavia, jotka voivat olla hyvinkin tiiviitä.

Anneli Pohjola (2015, 20) on jäsentänyt yhteisöllisyyttä kirjassa *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat*. Pohjola käyttää jäsenyyksessään Gemeinshaft / Gesellschaft- teorian tapaista jaottelua, vaikka ei suoraan nimeäkään yhteisöllisyyden eri ulottuvuuksia teorian mukaan. Jäsenyyksessä on toisella puolella yhdeksän Gemeinschaft- termiä, kuten epävirallinen, arjen lähisuhteet, tiivis vuorovaikutus, toiminnallinen jne. Toisella puolella on Gesellschaft- termejä, kuten virallinen, epäsuora kommunikaatio, asiakeskeinen ja pakottava. Jäsenyyksen keskellä olevat kolme termiä viittaavat ajatukseen yhteisöllisyyden moniulotteisuudesta: erilaisissa jäsenyyksissä asiat sitovat /silloittavat /liittävät eri asioita toisiinsa erilaisilla painotuksilla riippuen formaalisuuden määrästä ja kontekstin tärkeydestä. Esimerkiksi perheyhteisö tai epävirallinen naapuriavun yhteisö sitoo jäseniään toisiinsa hyvin epäformaalisti ja keskinäiset suhteet ovat hyvin tiiviitä, mikä kertoo yhteisön jäsenyyden tärkeydestä yksilöille. Kun taas rekisteröityjen yhdistyksen jäsenyys ja toiminta ovat formaalisesti säädeltyjä ja jäsenet liittyvät yhdistykseen melko löyhästi, jos tapaamisia on vain harvoin. Nämä esimerkit kertovat yhteisöjen relationaalisuudesta (Pohjola 2015, 21), josta Tönniesiä mukaillen Töttökin (1996, 154) kirjoittaa. Ihmisten väliset siteet voivat kummankin tyyppisessä yhteisössä olla yksilölle hyvin tärkeitä, vaikka yhdistyksen kaltaisessa formaalissa yhteisössä tapaamiset ovat paljon harvemmassa kuin perheyhteisön joka-päiväiset kohtaamiset. Irene Roivainen ja Satu Ranta-Tyrkkö (2017, 11–12) kirjoittavat,

että aivan yksinkertaisimmillaan voi sanoa maaseudun elämän olevan ”aitoa yhteisöllisyyttä” (Gemeinschaft), kun taas kaupungissa eletään ”kasvottomien suhteiden yhteiskunnassa” (Gesellschaft). Roivainen ja Ranta-Tyrkkö myöntävät käsitteparin olevan edelleen käyttökelpoinen, vaikka asia on heidän mielestään monisyisempi.

2.2 Yhteisösosiaalityö maaseudulla ja kaupungissa

Leon Ginsberg (2000, 21) kirjoitti kirjassaan *Social Work in Rural Communities* yhteisösosiaalityön juurien olevan maaseudun sosiaalityössä. Ginsberg perusteli kirjoittamaansa, että maaseudulla sosiaalityö on aina perustunut yhteisöjen hyödyntämiseen mm. ihmisten aktivoinnissa, ongelmien ennaltaehkäisyssä ja lähipalvelujen kehittämisessä. Puurunen (2017, 28–29) sen sijaan kirjoittaa yhteisötyön juurien olevan Jane Addamsin setlementtityössä. Setlementtityö keskittyi 1900-luvulla kaupunkeihin ja siinä tuettiin Gemeinshaftin kaltaista yhteisöllisyyttä, joka syntyi naapuruston kesken (vrt. Kortteinen ja Junnilainen aiemmassa kappaleessa ja Pekkarinen & Kiviranta 2023, 213–214). Roivaisen (2017, 63–65) mukaan yhteisötyö on alkanut nousta uudelleen mm. Yhdysvalloissa vastineena liberalistiselle yksilötyölle. Euroopassa kritisoidaan amerikkalaista kommunitarismia konservatiiviseksi ja oikeistolaiseksi, vaikka keskieuropalainen subsidiariteettiperiaate perustuu samankaltaisille arvoille. Subsidiariteettia taas arvostellaan pohjoiseurooppalaisissa hyvinvointivaltioissa siitä, että se ”heijastelee menneisyyden ihannointia ja pysähtyneisyyttä”, koska siinä haetaan ensin apua perheeltä ja muilta omilta yhteisöiltä, sitten vasta julkisen vallan toimijoilta (mt.). Tämänkaltaista perinteistä yhteisöön keskittymistä nähdään edelleen maaseudulla ja myös maaseudun sosiaalityössä (ks. esim. Kilpeläinen 2016, 42–43 ja 73; Jaakkola 87–88). Roivainen (2017b, 124–125) kirjoittaa maaseudun sosiaalityön olevan mahdollisuuksien mukaan aina yhteisöt huomioon ottavaa. Tämä on tärkeää, koska sosiaalityö ja sen säädökset tehdään implisiittisesti kaupunkiympäristöön. Maaseudulla on otettava huomioon palvelujen saatavuuden hankaluudet pitkien välimatkojen takia ja siksi lähiyhteisöjen tuki on maalla tärkeää. Maaseudun sosiaalityössä on tunnettava alue ja sen erityispiirteet, jotta palvelut osataan räätälöidä maaseutuyhteisöihin. Maaseutujen yhteisöissä suhteet voivat pitkistä välimatkoista huolimatta olla hyvin tiiviitä. Tämä näyttäytyy sekä hyvänä asiana yhteisön tuen saamisen kannalta että haasteena avun hakemisessa esimerkiksi anonymiteetin säilyttämisen hankaluuden vuoksi. Myös Pekkarinen ja Kiviranta kirjoittavat (2023, 212) yhteisösosiaalityön vaativan ”näköalaa yhteisöön ja yhteisössä olemiseen”. Pekkarisen ja Kivirannan mukaan yhteisösosiaalityötä ei voi tehdä, jos ei osaa asettua yhteisön osaksi. Byrokraattisuuttaan

vähentämällä työntekijä asettuu kriittisen tarkastelun kohteeksi. Paikallistuntemusta ja sosiaalisten suhteiden tärkeyttä painotti myös Kilpeläinen (2016, 46–47) tutkiessaan teknologian hyödyntämistä maaseudun sosiaalityössä. Kilpeläisen mukaan teknologiaa hyödyntävän työntekijän täytyy tuntea maaseutusosiaalityön tarve ylläpitää kyläläisten luonnollista yhteisöllisyyttä ja mahdollistaa asiakkaiden osallisuus. Kilpeläinen (mt. 164) jatkaa, että hänen haastattelemansa kyläläiset pitivät mahdollisena, että teknologiavälitteisyys olisi osa palvelujen tarjontaa, mutta se edellyttäisi, että kaikilla on mahdollisuus ja taito käyttää tietokoneita.

Anneli Pohjola (2011, 215–216) on kirjoittanut yhteisötyön olevan osa rakenteellisen sosiaalityön inklusiotyötä. Yhteisötyöllä (mt. 220) vahvistetaan omia yhteisöjä ja rakennetaan kumppanuuksia. Myös sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ohjaa tähän. Samoilla linjoilla on Riitta Särkelä (2011, 152 ja 163) kirjoittaessaan vapaaehtoistyön tekemisestä. Hän kirjoittaa, että myös vapaaehtoistyön tekijöille syntyy yhteisö, ja jatkaa, että nykyään nuorten aktivistien yhteisöt ovat paljolti verkossa, kuten muutkin nuorten yhteisöt. Kilpeläinen (2016, 142) toteaa, että maaseudullakin ihmiset ovat alkaneet kiinnittyä perheen ja asuinpaikan lisäksi myös itse valitsimiinsa yhteisöihin. Näiden yhteisöjen yhtenäisyyden ylläpito toteutuu teknologiavälitteisesti sähköpostin ja erilaisten viestipalvelujen kautta. Tätä kautta myös sosiaalityön on mahdollista tavoittaa ihmisiä.

2.3 Maaseudun sosiaalityö ja sen suhdeperustaisuus

Maaseudun sosiaalityön suhdeperustaisuudesta kirjoittivat Pugh ja Cheers (2010, xii–xiii) kirjassaan maaseudun sosiaalityöstä. Heidän mukaansa maaseudun sosiaalityössä tarvitaan laaja-alaisen ammatillisen osaamisen lisäksi taitavaa vuorovaikutusosaamista. Terhi Myller (2022) tutki väitöskirjaansa varten sosiaalityön ammatillista työkulttuuria suhdeperustaisena sosiaalityönä maaseudulla ja kaupungissa. Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa on sekä systemaattinen kirjallisuuskatsaus (n =24) pohjoismaisesta tutkimuskirjallisuudesta että sosiaalityöntekijöiden (n=20) ja asiakkaiden (n=14) haastatteluita. Myllerin (2022, 65–66) mukaan maaseutukontekstissa yleiset sosiaaliset ongelmat, kuten köyhyys ja pitkäaikaistyöttömyys, liittyvät osittain työpaikkojen puutteeseen, pitkiin välimatkoihin ja valinnanmahdollisuuksien vähyyteen (myös Raitakari ym. 2022, 256). Maaseudulla asuvien ihmisten elämässä hyvinä asioina näyttäytyvät turvalliset ja kannattelevat ihmissuhteet ja epämuodollisten verkostojen muodostamat yhteisöt (Myller 2022, 68 sekä Jaakkola 2015, 175). Myller jatkaa, että erityisesti maaseudun sosiaalityö perustuu useammanlaisiin vastavuoroisiin vuorovaikutussuhteisiin. Maaseutukontekstissa sosiaalityöntekijän odotetaan olevan osa yhteisöä eikä

työskentelyn byrokraattisutta tai työntekijän virkamiesmäisyyttä ymmärretä. Saman huomion on tehnyt myös Asta Niskala (2008, 63). Myllerin (2022, 68) mukaan sosiaalityön tutkimus on implisiittisesti kaupunkiin sijoittuvaa, jos tutkimuksessa ei mainita erikseen tutkimuskohteiden olevan maaseudulla (vrt. Roivainen 2017b, 124–125). Maaseudun sosiaalityö eroaa kaupunkisosaalityöstä mm. siten, että maaseudulla tehdään useimmiten yhdennettyä sosiaalityötä ja kaupungissa eriytettyä. Maaseutukunnissa saattaa sosiaalijohtajan lisäksi olla vain yksi tai kaksi sosiaalityöntekijää, joten työtä on tehtävä laaja-alaisesti. Tämä lisää sosiaalityöntekijän osallisuutta yhteisössä, kun hän tuntee eri-ikäisiä kunnan asukkaita perheineen ja muine yhteisöineen. Tilanteisuus näkyy maaseudun sosiaalityössä, koska työntekijä työskentelee kokonaisvaltaisesti. (Myller 2022, 72–76 ja Raitakari ym. 2022, 257.) Tämä näkyy mm. siten, että sosiaalityöntekijä saattaa ohjata perheen vanhemman työttömän terveystarkastukseen, vaikka vanhempi olisi hoitamassa lapsensa lastensuojelun asiaa sosiaalityöntekijän luona.

KUVIO 1: Suhdeperustainen sosiaalityö maaseudulla ja kaupungissa

Kuviossa 1 kuvaan Myllerin (2022, 173 ja 180) tavoin erilaisten asioiden varaan rakentuvaa sosiaalityön ammatillista työskentelyä. Maaseudun sosiaalityön resursseina ja asiakassuhdetta vahvistavina elementteinä ovat yhteisöllisyys ja paikallisyhteisön tuki ja kontrolli eli maaseudun kontekstia hyödynnetään asiakastyössä. Työntekijää ohjaava normi on vuorovaikutus ja käytännöllisyys. Asiakassuhteessa tuttuus saattaa olla haaste asiakasprosessin toteuttamiselle ja

työntekijän onkin pystyttävä tarkkaan eettiseen harkintaan ja vallankäytön perustelemiseen. Tällaista maaseudulla vahvistuvaa sosiaalityön ammatillista työkuultuuria Myller kutsuu suhdeperustaiseksi, sosiaalisten suhteiden varassa rakentuvaksi. (Myller 2022, 117 ja Niskala 105–106.) Kaupungin sosiaalityötä Myller (mt. 78, 117, 137 ja 145; myös Niskala 2008, 62) kutsuu järjestelmäkeskeiseksi ja sitä leimaavat resurssiniukkuus ja välttämättömyyden reunaehdot. Kaupungissa sosiaalityöntekijä on hallinnollinen toimija ja hänen työtään vahvistavat kollegiaalinen tuki ja asiakasprosessin selkeys.

Maaseudun sosiaalityön suurimpana haasteena nähdään pitkät etäisyydet palveluihin (esim. Lindqvist 2009, 198; Jaakkola 2015, 85; Kilpeläinen 2016, 92 ja Myller 2022, 24), ja sosiaalityöntekijöiden vähäinen määrä (esim. Ahvenus 2012, 297–298 ja Myller 2022, 72). Digipalveluita kehitettäessä maaseudun syrjäisemmillä alueilla on otettava huomioon, että puhelimissa ei välttämättä ole kuuluvuutta eivätkä nettiyhteydet toimi (Raitakari ym. 2022, 269–270). Tämä luo asiakkaiden lisäksi haasteita ja riskejä myös työntekijöille heidän tehdessään kotikäyntejä syrjäseudun asiakkaiden luo. Kaikilla ei maaseudulla ole toimivaa yhteisöä: maaseudulla työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä osa kokee, ettei heidän asiakkailtaan ole sellaista yhteisöllistä verkostoa, joka auttaisi ongelmatilanteissa (Lindqvist 2009, 202). Mira Välimaa (2021, 26) kirjoittaa, ettei maaseutuyhteisöön pääseminen ole välttämättä helppoa muualta muuttaneelle. Välimaa kirjoittaa erityisesti turvapaikanhakijoista, joiden osa voi maaseudulla olla hyvin hankala. Niskala (2008, 96–97) kirjoittaa sosiaalityöntekijän edustavan asiakkaalle yhteisöllistä normaliteettia. Normaliteetin rikkominen voi asettaa asiakkaan hankalaan asemaan yhteisönsä silmissä. Ennakkoluuloille perustuvaa ongelmakeskeisyyttä maaseudusta voi löytää kirjasta *Reunamerkintöjä Hylkysyrjästä* (Halonen 2016, 113–122, vrt. kaupunkilähiöön liittyen Junnilainen 2019, 14–18). Halonen kuvailee harvaanasutulla maaseudulla asuvien nuorten elämän ongelmia, jotka liittyvät pitkiin välimatkoihin ja vaihtoehtojen vähyyteen. Nuoret kuitenkin kokevat elämänsä kohtuullisen onnelliseksi maaseudulla omassa ympäristössään. Kun nämä nuoret muuttavat kaupunkiin toisen asteen opintoihin, he kokevat kaupungissa aivan erilaisia ongelmia kuin maaseutuelämässä. He eivät välttämättä pääse osaksi uutta yhteisöä, vaan kokevat olevansa entistä enemmän syrjässä kaikesta, kun omat tutut maalaismaisemat ovat vaihtuneet kaupungin yksinäisiin katuihin. Halonen huomasi, että monet ”hylkysyrjästä” kotoisin olevat nuoret kaipasivat kotiinsa eivätkä löydä onnea kaupunkimaailmassa, vaikka näin voisi kaupunkilähtökohdista kuvitella.

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA METODI SEKÄ AINEISTO

3.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusprosessi

Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia, miten maaseudun sosiaalityötä on aiemmin tutkittu keskittyen erityisesti yhteisöllisyyden ja yhteisösosiaalityön sekä suhdeperustaisen sosiaalityön viitekehykseen. Tutkielman tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, miten maaseudun sosiaalityössä hyödynnetään suhdeperustaisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhteisösosiaalityötä. Tutkimuskysymykseni ovat

- Millaista on maaseudun sosiaalityö ja erityisesti yhteisösosiaalityö?
- Miten yhteisöllisyys ja suhdeperustaisuus näkyvät maaseudun sosiaalityössä?

Tutkimushypoteesinani oli, että maaseudun sosiaalityössä käytetään yhteisösosiaalityön menetelmiä ja että maaseudun yhteisöllisyyden ja suhdeperustaisuuden hyödyntämisestä löytyy runsaasti tutkimuksia ja tutkimukirjallisuutta.

Tutkielmani on laadullinen tutkimus, jonka metodina on integroiva kirjallisuuskatsaus. Hahmotan kirjallisuuskatsauksen prosessin SALSA-kehyksen avulla (Vilkka, 17–18, mukailen Booth ym. 2022). SALSA tulee englanninkielisistä sanoista *search*, *appraisal*, *synthesis*, *analysis*. SALSA-kehyksen kuvaan kuviossa 2 ja käytän kehystä kuvatessani kirjallisuuskatsaukseni prosessia. Kirjoitin osan alakohdista (punaisella merkityt) vielä avaamaan prosessiani. Aloitin tutkimusprosessini pohtimalla aiheittani (kuvattu johdannossa) ja tein alustavan haun. Tämän jälkeen arvioin löytämiäni aineistoja lukemalla niitä alustavasti ja samalla suoritin manuaalista hakua mm. lähdeluetteloista. Etsin teoriakirjallisuutta pohtimalla samalla, miten aloitan synteessin tekemisen aineiston ja teorian yhteyksistä ja eroista. Synteessin jälkeen palasin vielä sekä aineistooni että teoriakirjallisuuteen ja aloin

pohtia johtopäätöksiä ja niiden perusteella mahdollisesti löytyvää uutta tietoa. Avaan prosessiani luvun 3 muissa alaluvuissa vielä lisää.

HAKU >	ARVIOINTI >	MANUAALINEN >	SYNTEESI >	ANALYYSI
Tietokannat	Aineiston	HAKU	Aineiston	Johtopäätösten ja
Hakusanat	alustava	Helmenviljely	syntetisointi	uuden tiedon
	lukeminen	Lumipallotekniikka	teorian kanssa	kirjoittaminen

KUVIO 2: SALSA-kehys

3.2 Aineiston haku ja lopulliset viitteet

Hain aineistoa tutkielmaani vuosilta 2013–2023 JYKDOK – Finnasta, Janus- lehdestä sekä Google Scholarista hakusanoilla “maaseu* AND sosiaalityö*” liian monia, joten hakuni tarvitsi lisää tarkennusta. Kokeilin ensin lisätä “AND yhteisösosiaalityö*”, mutta sillä ei löytynyt yhtäkään. Lopulliseksi haukseni muodostui siis “maaseu* AND sosiaalityö* AND yhteisöll*”. Löydettyäni joitakin artikkeleita katsoin lähdeluettelot ja “viljelin helmiä”, eli tutkin hyväksi havaittua artikkelia ja sen lähdeluetteloa. Näin löytyi muutamia vanhempia artikkeleita ja yhden niistä otin mukaan, Pilvi Hämeenahon artikkelin vuodelta 2012. Muut olivat joko liian vanhoja (ennen vuotta 2010) tai pro graduja tai muita vertaisarvioimattomia artikkeleita / tutkimuksia. Osa hakujen viitteistä oli tietenkin samoja ja ne poistamalla lopulliseksi suomalaisten viitteiden määräksi tuli viisi. Minua kiinnostaa aina vertailla Suomea / suomalaista toimintaa muiden maiden toiminnan kanssa. Tämä tuo ainakin itselleni lisää ymmärrystä asioista koko maailman, ei pelkästään meidän pienen Suomemme näkökulmasta. Sosiaalityössä on lokaalin kontekstin lisäksi aina mukana yksilötyötä suurempi rakenteellisen sosiaalityön lopulta globaali näkökulma (esim. Ranta-Tyrkkö 2018, 127 ja Roivainen & Ranta-Tyrkkö 2017, 13-15). Tämän vuoksi pidän tärkeänä tutkia suomalaista sosiaalityötä suhteessa muiden maiden sosiaalityöhön. Hain Google Scholarista englanninkielisiä artikkeleita hakusanalla “rural social work” AND communit*. Tämä haku tuotti liikaa tuloksia ja vaihdoin hauksi “rural social work” AND “community social work” ja päätin niiden joukosta valita uusimman eurooppalaisesta maasta kertovan artikkelin, joka oli Turbettin artikkeli Skotlannin maaseudun sosiaalityöstä. Amerikkalaisia artikkeleita löytyi useita aivan uusiakin, mutta kaikissa niissä oli maininta kaivoksista, alkuperäiskansoista tms. ja minusta niiden käsittely tässä tutkielmassa olisi vaatinut lisää perehtymistä ko. aiheisiin. Halusin mukaan myös Ruotsin ja lähdin etsimään Janus-lehteä vastaavasta “Socialvetenskaplig Tidskrift”-lehdestä uusinta artikkelia maaseudun sosiaalityöstä “socialt arbete AND glesbygd”. Löysin tältä vuodelta peräisin olevan Hjelte ym. artikkelin, joka keskittyy nimenomaan maaseudun sosiaalityöhön. Etsin

artikkelista yhteisöllisyyteen (gemenskaplighet) liittyviä kohtia ja kun niitä löytyi, valitsin sen mukaan lopullisiin viitteisiini. Taulukko 3 (liitteenä sivulla 34) kuvaa SALSA-kehityksen ”arviointi- ja manuaalinen haku”-laatikoita. Aineistokseni valikoitui seitsemän artikkelia, jotka kaikki on kirjoitettu alkuperäistutkimusten pohjalta. Kaikki artikkelit liittyvät maaseudun sosiaalityöhön tai sosiaalipalveluihin maaseudulla. Kaikissa artikkeleissa on mukana yhteisöllisyyden ja suhdeperustaisuuden näkökulmaa. Aineistoani kuvaan tarkemmin alla olevassa taulukossa 1.

TAULUKKO 1: Lopulliset viitteet

	Artikkelin nimi ja julkaisuvuosi	Tekijät	Aineisto ja teoria	Keskeiset tulokset
1	Palvelujen saavutettavuus harvaan asutulla maaseudulla. Esimerkkinä lasten päivähoitopalvelut 2012	Hämeenaho Pilvi	Etnografinen haastattelututkimus. Haastateltavat löytyneet lehti-ilmoituksella.	Palveluverkosto on maaseudulla harva ja kun esimerkiksi kuntaliitosten myötä sitä harvennetaan entisestään, kuntien reuna-alueet jäävät huomiotta. Yhteisöt paikkaavat julkisen palvelun puutteita.
2	Kulttuuri elinvoimaisten maaseutuyhteisöjen rakentajana 2016	Kumpulainen Kaisu	Kylien ja kyläkulttuurin tutkimus erilaisten hankkeiden materiaalin avulla.	Kulttuuri käsitetään laajasti toimintakulttuurina: ketään ei jätetä yksin. Maaseudulla asumisen koko perusta nähdään yhteisöllisyydessä. Maaseutuyhteisön toiminnan jatkuvuus vaatii ihmisten omaa osallistumista.
3	Hyvinvointia paikallistamassa – maaseudun paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoreettinen tulkintamalli 2020	Kattilakoski Mari ja Rantamäki Niina	Tutkimus paikallisten hyvinvointijärjestelmien muutoksesta kuntaliitosten jälkeen	Palvelujen tuottamisen edellytyksenä nähdään kansalaisten oma aktiivisuus. Ihmisten vuorovaikutussuhteet nähdään osana hyvinvointia tuottavaa järjestelmää.
4	Koettu ja arjen hyvinvointi ja sen murtumat maaseudun naisten kertomuksissa 2020	Kattilakoski Mari ja Sireni Maarit	Maaseudun arkea käsittelevien kirjoituskilpailutekstien sisällönanalyysi	Harvaanasuttu maaseutu ”hukkuu” tilastoihin esim. tutkimuksissa vähäisen väkilukunsa vuoksi. Yhteisöllisyys ja vastavuoroisuus ovat ihmisen hyvinvoinnin perusta.

5	Paikallisuudelle rakentuva aikuis-sosiaalityö harvaan asutun maaseudun yhteisöissä 2021	Tuikka Anne ja Okulov Seija	Kolmen yhteisöso-siaali-työn mene-telmän käytön tut-kimus Kainuussa	Harvaan asutulle maaseu-dulle halutaan luoda oman-laisia toimintamalleja. Ihmis-ten halu toimia yhteisöllisesti otetaan huomioon palveluja pohdittaessa. Tämä lisää ih-misten omaehtoista toimintaa jatkossa.
6	Rural Social Work in Scotland 2019	Turbett Colin	Skotlannin hallin-non kiinnostus yh-teistöyöhön herätti ajatuksen maaseu-dun sosiaalityön yhteisöllisyys- tut-kimuksesta	Maaseudulla toimivan sosiaa-lityöntekijän tulee ottaa huo-mioon paikalliset olosuhteet ja hänellä tulee olla laaja-alaista osaamista. Sosiaali-työntekijä nähdään osana yh-teistyöverkostoa, mm. kasva-tus- ja opetushenkilöstö ja poliisi.
7	Kunskap och expertis i små gles-bugdskommuners socialtjänst 2023	Hjelte Jan, Höög Elisabet & Nord-ström Annika	Yksilö- ja perhe-kohtaisen sosiaali-työn ammatilli-suuden varmista-minen kahdek-sassa pienessä kunnassa Pohjois-Ruotsissa	Maaseudun sosiaalityöltä odotetaan asiantuntemusta ja tätä voidaan hankkia seu-tuyhteistyöllä ja/ tai (digitaalisilla) konsultaatiopalve-luilla. Maaseudun sosiaali-työltä odotetaan yhteisön tuntemusta ja innovatiivisia ratkaisuja laaja-alaisen osaa-misen perusteella.

3.3 Metodi aineiston tulkintana

Kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan toisten tutkijoiden alkuperäistutkimuksia pyrkimyksenä saada laajempi ja syvempi kuva aiheesta. Integroivassa kirjallisuuskatsauksessa käytetään sekä systemaattisuutta että narratiivisen kirjallisuuskatsauksen luovuutta. Näitä kahta tarvitaan kandidaatintutkielman pienehkön aineiston analyysissä: systemaattisuus toteutuu aineiston haussa tutkimuskysymysten perusteella ja luovuus aineiston käsittelyssä. Vaikka omaan kokemukseräiseen tai koeasetelmaan perustuvaa empiiristä aineistoa ei kirjallisuuskatsauksessa kerätä, voidaan aiempia tutkimuksia pitää empiirisenä aineistona. Tätä aineistoa tutkitaan kysymällä, miten aihetta on aiemmin tutkittu ja millaisia tuloksia on saatu. Siten pyritään luomaan uusi synteesi analysoimalla toisten

tekemiä tutkimuksia teoriakirjallisuuden pohjalta. Kirjallisuuskatsaus toteutetaan tekotavaltaan läpinäkyvänä tieteellisenä prosessina. Tieteellistä prosessi syvennetään luovalla prosessilla, joka lisää kurinalaiseen prosessiin omaa ajattelua ja kuvailee sitä, mitä ei ole vielä aiemmin tutkittu. Kirjallisuuskatsaus on kriittinen ja arvioiva systemaattinen tutkimustapa. (Vilka 2023, 11–18 ja 25; Kallio 2006, 21.) Valitsin tutkielmani kirjallisuuskatsauksen tyypiksi integroivan, koska siinä korostuu kriittinen ja syntetisoiva tiedonhaku ja -tuotanto. Integroivassa kirjallisuuskatsauksessa käytetään sekä systemaattisuutta että narratiivisen kirjallisuuskatsauksen luovuutta. Luovuuden vastapainona hakuprosessissa ja synteessissä on edettävä läpinäkyvästi ja järjestelmällisesti, jotta voidaan perustella mahdollisten uusien teoreettisten oivallusten muodostumisen tieteellisesti. (Vilka 2023, 20 ja 25–27.) Teoreettisen viitekehyksen kirjoittamisessa hyödynsin Vilkan (mt. 35–36) ohjeita käsitteistä ja viitekehyksen muodostamisesta. Teorialuku etenee deduktiivisesti ja määrittelen siinä käsitteiden merkityksen omassa tutkielmassani ja aineistoni analyysissä. Analyysini on teorialähtöinen sisällönanalyysi. Teorialähtöisyyden valitsin analyysini tavaksi, koska aineistostani ei suoraan noussut analysointiin hyvin sopivia käsitteitä. Taulukossa 2 kuvaan aineistoni alustavaa analyysia maaseudun/maaseudun sosiaalityön, yhteisöllisyyden/ yhteisösosiaalityön ja sosiaalityön suhdeperustaisuuden näkökulmista. Alustavan analyysini perusteella aineistostani löytyy teoreettisen viitekehykseni mukaista sisältöä. Analyysi tarkentuu tutkimustuloksista kertovassa luvussa 4, jonka alaluvut keskittyvät alustavan analyysini osioihin sekä kaupunki- maaseutuvertailuun.

TAULUKKO 2 : Lopullisten viitteiden analysointitaulukko.

K=esiintyy aineistossa, H=esiintyy heikosti, E=ei esiinny aineistossa

Artikkeli	Maaseutu/maaseudun sosiaalityö	Yhteisöllisyys / yhteisösosiaalityö	Sosiaalityön suhdeperustaisuus
Hämeenaho 2012	K/H	K	H
Kumpulainen 2016	K/H	K	K
Kattilakoski & Rantamäki 2020	K/H	K	K
Kattilakoski & Sireni 2020	K/H	K	E
Tuikka & Okulov 2021	K/K	K	K
Turbett 2019	K/K	K	K
Hjelte ym. 2023	K/K	H	K

3.4 Tutkielman eettisyys ja luotettavuus

Sosiaalityö on ala, jolla työskentely vaatii jatkuvaa eettistä pohdintaa. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry on julkaissut sosiaalialan

ammattihenkilön eettiset ohjeet (Talentia 2017). Ohjeissa (mt. 34) mainitaan, että “ Ammattieettiset taidot kypsyvät ammatillisen kokemuksen myötä, kun eettisiä taitoja ja kysymyksenasetteluja käydään läpi ammattityön yhteydessä”. Näin voi ajatella opiskelussakin olevan. Ohjeissa (mt. 49) velvoitetaan myös ammattitaidon ylläpitämiseen ja sitähän opiskelu on. Kaikkinensa ajattelen eettisten ohjeiden olevan olemassa kaikkea sosiaalialan toimintaa varten. Tutkielman tekoa varten tutkin eettisiä ohjeita liittyen tutkimuksentekoon. Tutkielmani ei keskity erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin, joten minun ei tarvitse miettiä, ovatko käsitteenä stigmatisoivia tai ihmisten ongelmia korostavia. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023, 12) mukailee eurooppalaista ohjeistusta hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteista. Periaatteet ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Näitä periaatteita olen noudattanut tämän tutkielman teossa. Luotettavuutta tutkielmassani lisää se, että sitä on käyty läpi useita kertoja prosessin aikana opettajan johtamissa seminaareissa ja webinaareissa. Olen rehellisesti kirjoittanut tutkielmani vaiheista ja tuonut esille hankaluuksia ja onnistumisia. Tutkielmassani olen selvästi merkinnyt, kun olen käyttänyt lähteenä suoraan lainannut toisen kirjoittajan tekstiä, arvostaen heitä tutkijana ja kirjoittajana. Olen kantanut osaltani vastuuta opiskelijana, etten tarpeettomasti kuormita ympäristöä esim. turhilla tulostuksilla tms. Metodina käyttämäni kirjallisuuskatsaus on itsessään läpinäkyvä prosessi, jonka vaiheita olen tässä metodiluvussa tuonut esiin. Tähän ohjaa mm. Vilkka (2023, 38–42). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, kuten kirjallisuuskatsauksessa, on Kallion (2006, 27) mukaan harvoin mahdollista löytää aukottomia ratkaisuja, jotka voisivat toistua täysin samanlaisina uudelleen samoja aineistoja tutkimalla. Myös Vilkka (2023, 92–93) ohjaa pohtimaan aihetta ja tähdentää tutkielman laadulle kolmea tärkeää asiaa: aineiston on oltava vertaisarvioitua, hakuprosessin läpinäkyvä ja aineiston valinnan perusteltavissa. Olen pyrkinyt tutkielmassani varmistamaan näiden kolmen asian toteutumisen: aineistoni on vertaisarvioitua, hakuprosessia olen kuvannut sekä tekstissä että taulukon muodossa ja (suomalaisen) aineiston valinnan olen kirjoittanut auki kertomalla, että otin mukaan kaikki hakuuni sopivat löytämäni artikkelit. Skotlannista ja Ruotsista kertovien artikkelien valinta ei ollut samalla lailla tieteellisesti pätevä, mutta olen kirjoittanut asian näkyville tutkielmassani. Asioiden tunnistaminen ja niiden esille tuominen kirjoittamalla vähentää niiden eettistä hankaluutta ja vastaavasti, jos ei tunnista ja tunnusta hankaluuksiaan ja haasteitaan, ne vaikuttavat jokaisen tutkimuksen ja tutkielman validiteettiin ja reliabiliteettiin.

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Maaseudun sosiaalityön (tai sosiaalipalveluiden) konteksti ja muutokset

Kaikissa artikkeleissa kontekstina on maaseutu. Maaseudun sosiaalityöstä tai sosiaalipalveluista ei kirjoiteta kaikissa artikkeleissa suoraan, vaikka aihetta sivutaankin. Johdannossa kirjoitin hyvinvointialueuudistuksen tuomasta tarpeesta huomioida myös hyvinvointialueiden syrjäisemmät seudut ja tähän viitattiin useammassa aineistoni artikkelissa. Terhi Myller kirjoittaa väitöskirjassaan (2022, 190) harvaan asutun maaseudun sosiaalityön tutkimuksellisten ja ammatillisten tarpeiden jäävän kaupunkien ja kuntakeskusten tarpeiden alle. Maaseutu ja sen tarvitsemat palvelut tulisi ottaa huomioon muutoksia suunniteltaessa. Tästä kirjoittaa myös Turbett (2019, 10) ja huomauttaa, että maaseudun sosiaalityöllä on joustavuuden, tiimihengen ja yhteisön hyödyntämisen taitojen vuoksi annettavaa sosiaalityön tutkimukselle. Kuntaliitoksissa ja palveluverkon muutoksissa ei oteta huomioon alueellista ulottuvuutta ja tämä tuottaa eriarvoisuutta alueilla asuvien ihmisten välille. Syrjäseudulta ja kuntien reuna-alueilta, joissa ei ennen liitostakaan ole palveluita, on entistä pidempi matka kuntaliitoksen keskukseen ja palveluihin. (Hämeenaho 2012, 40; Kattilakoski ja Sireni 2020, 20–21; Myller 2022, 156; Kivelä ja Lund 2013, 2 ja Rantamäki ym. 2021, 385). Hämeenaho (2012, 33) kirjoittaa palveluiden sosiaalisesta saavutettavuudesta eli joustamisesta perheen tarpeiden mukaisesti esim. aikataulullisesti. Turbett (2019, 7) kirjoittaa Skotlannin harvaan asutun maaseudun jakautumisesta lukuisille saarille. Välimatkat ovat pitkiä, kulkeminen hankalaa ja monilta alueilta puuttuu erityispalvelut kokonaan (ks. myös Jaakkola 2015, 6). Myös Tuikka ja Okulov (2021, 151–152) kirjoittavat, että maaseudun sosiaalipalveluissa välimatkat ovat usein pitkiä ja sosiaalityöntekijöiden

rekrytointi on hankalaa. Rekrytointiin kiinnittävät huomiota myös Hjelte ym. (2023, 472) ja lisäävät siihen sijaisten saamisen ongelman vakituisten työntekijöiden ollessa poissa. Kattilakoski ja Sireni (2020, 19–21) kirjoittavat samasta aiheesta ja kertovat, että heidän tutkimuksessaan näkyi viitteitä maaseudun hoivaköyhyydestä. Tönniesin teorian (esim. Töttö 1996, 164–165) mukaan hoivaköyhyys syntyy siitä, että naiset menettävät hoivaamistoiminnan luonnollisen vietin mennessään kodin ulkopuolelle töihin. Tämänkaltaista ajattelua ei aineistossani esiinny. Kumpulainen (2016, 384) kirjoittaa, että maaseudun kehittäminen ja myös osin palvelujen tuottaminen siirtyy julkiselta sektorilta paikallisten toimijoiden omalle vastuulle. Tämä johtuu uusliberalistisesta politiikasta, josta myös Myller (2022, 49), Roivainen (2017a, 63–65) ja Siirilä (2017, 115) kirjoittavat. Samaan kehitykseen viittaa myös Heikkilä (2015, 267) kirjoittaessaan siitä, että sosiaalisten ongelmien (Heikkilän kirjoituksessa päihdeongelmat) ratkaisemisessa vastuun nähdään siirtyneen yhteisöiltä ja julkiselta vallalta yksilöille itselleen. Kattilakoski ja Rantamäki (2020, 377–378) kirjoittavat toisesta näkökulmasta: suomalaisen hyvinvointivaltion sosiaalipolitiikkaa tutkittaessa on otettava huomioon se, että useiden muiden Euroopan valtioiden sosiaalipolitiikka perustuu perheyhteisöjen tukeen paljon enemmän kuin Suomessa. Tönniesin (esim. Töttö 1996) teoriassa *Gemeinschaft*-yhteisöllisyys on juuri tällaista perheyhteisöihin perustuvaa yhteisöllisyyttä ja *Gesellschaftissa* taas ”yhteiskunnan” tukea. Kattilakoski ja Rantamäki näkevät historian vaikuttavan yhteisöjen tutkimukseen lisäten kompleksisuutta (myös Roivainen & Ranta-Tyrkkö 2017, 8).

Kattilakoski ja Sireni (2020, 9) kirjoittavat maaseudun tutkimisen haasteista. Eryteisesti harvaan asuttu maaseutu hukkuu tilastoihin. Kattilakoski ja Rantamäki (2020, 388) tuovat esille, että maaseudun elämän tutkimusta tulisi tehdä paikallisesti osallistavan toimintatutkimuksen menetelmillä (vrt. Junnilaisen tutkimus lähiöissä vuodelta 2019). Myller (2022, 78) kirjoittaa, että sosiaalityön tutkimus keskittyy pääasiassa kaupunkeihin ja Turbett (2019, 6) kirjoittaa, että maaseudun sosiaalityön tutkimus ei ole Skotlannissa akateemisen kiinnostuksen aiheena. Turbett (mt. 10 ja 14) jatkaa, että maaseudulla sosiaalityötä toteutetaan yhdennetyn sosiaalityön tiimeissä ja tiiviissä yhteistyössä muiden palvelujen kanssa. Maaseudun sosiaalityöllä olisi kuitenkin annettavaa sosiaalityön tutkimukselle, koska se on käytännön osaamiseen perustuvaa. Hjelten ym. (2023) tutkimuksessa on yritetty ratkaista monia edellä mainittuja harvaan asutun maaseudun sosiaalityön ongelmia erityisesti sosiaalityön asiantuntijuuden näkökulmasta. Tutkimuksessa (mt. 467–468) ehdotetaan ratkaisuksi mm. digitalisaatiota, täydennyskoulutusta, osaavaa johtajuutta, kollegiaalista tukea, mahdollisuutta konsultaatioon erityisesti harvinaisissa tapauksissa ja jopa erikoistumiskoulutusta (*glesbygdssocionom*, mt. 473). Myös Myller (2022, 31–32 ja 188–189) näkee amatillisen työkultuurin tutkimuksen tarpeen niin maaseudulla kuin kaupungissakin. Digitalisaation osalta on maaseudulla otettava huomioon, että kaikilla alueilla

matkapuhelin- ja nettiverkot eivät toimi kattavasti (Raitakari ym. 2022, 269–270). Tämä vaikeuttaa asioiden hoitoa niin asiakkaan kuin työntekijänkin näkökulmasta. Kattilakoski ja Sireni (2020, 18–19) pohtivat tutkimuksessaan, että maaseudulla asuminen on aikuiselle ihmisen oma valinta. Valintaa tehdessä ei voida kuitenkaan edellyttää ihmisen osaavan päätellä tulevaisuuden palveluverkkomuutosten vaikutusta omaan elämään. Terhi Myller (2022, 69) kirjoittaa kaupungissa olevan enemmän vallinnan mahdollisuuksia, mutta myös enemmän sosiaalisia ongelmia.

4.2 Yhteisöllisyys maaseudun näkökulmasta

Yhteisöllisyyden näkökulmaa löytyy kaikista artikkeleista ainakin jonkin verran. Maaseudun yhteisöllisyyden peruslähtökohtia kuvaan kappaleessa 2.1 Tönniesin (esim. Töttö 1996) teorian mukaisesti. Kattilakoski ja Rantamäki (2020, 374) kirjoittavat yhteisöllisyyden voivan tarkoittaa vaikkapa osuuskunnan perustamista, jotta kylässä saadaan pysymään peruspalvelut, kuten päivähoito, koulu ja kauppa. Tuikka ja Okulov (2021, 152–153) kirjoittavat Tönniesin Gemeinschaft ja Gesellschaft- teoriasta keskittyen edellisen yhteisöllisyyteen. Heidän mukaansa yhteisöllisyydessä on mukana ajatus sosiaalisesta tuesta ja siihen heidän artikkelinsa perustuu. Artikkelin kaikissa esimerkkityömuodoissa on yhteisöllistä (vertais)tukea asiakkaille ja tällainen yhteisöön kuulumisen lisää luottamusta muihin ihmisiin (ks. myös Kuorelahti 2022, 61). Myös Terhi Myller (2022, 154) kirjoittaa, että kun maaseudun sosiaalityössä tunnetaan ihmiset ja tämä tuttuus on osa yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyttä käytetään maaseudun sosiaalityössä sekä tuen että kontrollin osana. Tuikka ja Okulov (2021, 156–158) erittelevät artikkelissaan asioita, joiden varaan yhteisöllisyys voi rakentua. Nämä ovat paikka (tässä harvaan asuttu maaseutu ja maaseutukaupungin lähiö), viiteryhmä (päihdekuntoutujanaiset, lähiön asukkaat ja ihmiset, joilla on hyvin monenlaisia ongelmia) sekä toiminta (suljettu ryhmä ja leiritoiminta, yhteisöllinen “olohuone” ja terapeuttinen toiminta). Myös Tönniesin teoriasta kirjoittava Töttö (1996, 161) mainitsee yhteisön rakentumisen mahdollisuuksina asuinpaikan tai jaetun yhteishengen. Asiakkaiden tuki jatkuu yhteisöissä sen jälkeen, kun julkista auttamistyötä ei enää tarvita (Tuikka & Okulov 2021, 158). Jaakkola (2015, 33) kirjoittaa, että kyläyhdistykset tuovat kylään yhteisöllistä tukea, että ikäihmiset voivat jatkaa asumista yhteisöissään. Myös Kumpulainen (2016, 388 ja 395) kirjoittaa, että ihminen tarvitsee sisäistä tunnetta ja yhteistä arvomaailmaa paikkaan ja yhteisöön sitoutumisessa, kuten Tönniesin teoriassa Gemeinschaft-yhteisöstä. Kumpulaisen (mt. 395) mielestä kaupunkien lähiöissä ei synny samanlaista jaettua tunnetta ja arvomaailmaa ja siten yhteisöt eivät ole niin kiinteitä. Kumpulainen lukee tässä mielessä lähiöyhteisöt enemmän Gesellschaft-yhteiskuntiin, toisin kuin Junnilainen (2019, 74–75). Kattilakoski ja Rantamäki (2020, 382)

tuovat maaseudun yhteisöistä esiin yhden näkökulman: maaseudulla on perinteisesti liikuttu kausitöiden mukana eikä tämä monipaikkainen asuminen välttämättä tuota yhteisöllistä tunnetta. Näin he näkevät, että maaseudunkin yhteisöissä on Gesellschaft-tyyppistä yhteisöllisyyttä ilman tunnesidettä.

Kattilakoski ja Sireni (2020, 14) kirjoittavat, että maaseudun naisten kertomuksissa yhteisötason tärkeitä resursseja ovat vastavuoroisuus, naapuriapu ja yhteisöllisyys, joita tuttuus ja henkilökohtaiset vuorovaikutussuhteet tuottavat, kuten Gemeinschaft-teoriassa (myös Jaakkola 2015, 44 ja 87–88; Jokiranta 2003, 205–209). Myller (2022, 153) kirjoittaa naapuriavun hyödyntämisestä myös sosiaalityössä ja jatkaa, että maaseudulla naapuriapu on vastikkeetonta ja luonnollista toimintaa. Gemeinschaftia voidaan, Kattilakosken ja Rantamäen (2020, 384, vrt. myös Jaakkola 2015, 33), mukaan vahvistaa esim. kyläyhteisöjen juhlilla ja tapahtumilla, kohtaamispaikoilla kuten kylätaloilla ja toreilla sekä epävirallisilla tiedotuskanavilla kuten kuntalaisten omilla facebook-sivuilla. Skotlannissa (Turbett 2019, 7) on voimassa ”Community Empowerment (Scotland) Act 2015”. Tämä tarkoittaa, että lainsäädännössä velvoitetaan kaikkia Skotlannin viranomaisia ottamaan päätöksenteossaan ja toiminnassaan huomioon yhteisö ja yhteisölliset vaikutukset. Sosiaalityöhön liittyy ainakin osassa 2.5 mainittu sosioekonomisten vaikutusten arviointi. Myös Suomen sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 7a§) säädetään, että hyvinvointialueiden asukkaiden käytössä on oltava yhteisösosiaalityötä.

Maaseutuyhteisöistä löytyy myös nurjia puolia. Myllerin (2022, 155) mukaan maaseudun yhteisöissä voi näkyä valtaapitävien ote myös sosiaalityöntekijän työtä ohjaamaan pyrkivinä voimina. Tönniesin (esim. Töttö 1996, 161) teoriassa puhutaan Gemeinschaft-yhteisön vallasta: vahvempi (perinteisessä yhteisössä mies) käyttää valtaansa heikomman (naisen ja lapsen) ohjaamiseksi ja kasvattamiseksi. Tällainen vallankäyttö ei näy aineiston maaseutua koskevissa artikkeleissa, mutta Lindqvist (2009, 22) näkee sen äärimmäistä muotoa kirjoittaessaan parisuhdeväkivallasta ja mainitsee avunhakemisen olevan hankalaa varsinkin maaseutupaikkakunnilla (mt. 148-149). Turbett (2019, 9) kirjoittaa pienessä yhteisössä elämisen tarkoittavan sitä, että kaikkien asiat tiedetään yhteisössä. Tämä voi tuntua painostavalta ja lisätä sosiaalisia ennakkoluuloja. Ennakkoluuloja tiettyä maaseudun kylää tai pienen kunnan lähiötä kohtaan voi olla aivan yhtä lailla kuin kaupungeissa (Okulov & Tuikka 2021, 159 ja kaupungista esim. Junnilainen 2019, 9-10). Kumpulaisen (2016, 384) artikkelissa pohditaan, jääkö yksilön hyvinvointi liikaa yhteisön vastuulle sekä yksilön omalle vastuulle. Tästä kirjoittavat myös Rantamäki ja Kattilakoski (2019, 21). Kumpulainen (2016, 384) kritisoi yhteisöllisyyden tutkimista (kunta)taloudellisen hyödyn näkökulmasta. Tuolloin ihmisten välisille suhteille muodostuu välinearvo, joka Tönniesin teoriassa kuuluu enemmän kaupunkien Gesellschaft-yhteisöihin (esim. Töttö 1996, 162). Kattilakoski ja Rantamäki (2020, 380) pohtivat, että

paikallisyhteisöihin kohdistuu monenlaisia odotuksia eikä kaikkiin pystytäkään vastaamaan. Turbett (2019, 8) kirjoittaa rasismista maaseudun pienissä yhteisöissä ja samoin Välimaan artikkelissa (2021, 26) eritellään maaseutuyhteisöjen nurjia puolia turvapaikanhakijoiden näkökulmasta. Välimaa kirjoittaa, että maaseutuyhteisöön pääsy voi olla jo naapurikylästä muuttavalle hankalaa puhumattakaan siitä, jos ulkonäöltään poikkeaa valtaväestöstä. Yhteisöllisyys koetaan maaseudulla tuen lisäksi usein myös kontrollina (esim. Myller 2022, 154 ja Jokiranta 2003, 205). Kumpulainen (2016, 396) kirjoittaa yhteisön paineesta osallistua yhteisön vapaaehtoistoimintaan. Monilla ihmisillä on muitakin yhteisöjä ja sitoumuksia kuin kyläyhteisö, joten osallistumisen on tärkeää säilyä vapaaehtoisena.

4.3 Yhteisösosiaalityö maaseutukontekstissa

Yhteisösosiaalityötä ei yhdenkään artikkelin nimessä mainittu, mutta osassa siitä kirjoitettiin. Tuikan ja Okulovin (2021) artikkelissa oli eniten yhteisösosiaalityöstä, mutta sekin keskittyi maaseutua enemmän Kajaanin kaupungin ja Kuhmon kuntataajaman yhteisösosiaalityöhön. Yhteisösosiaalityö huomioi niin yksilön, yksilön elämisen yhteisössä kuin yhteisön rakenteellisena yhteiskunnan osana. Yhteisösosiaalityön arvona Tuikka ja Okulov näkevät sen, että yksilön vaikeita elämänhallinnan ongelmia voidaan ratkoa hänen perheensä ja muun lähiyhteisönsä kanssa. Tässä he näkevät yhtymäkohtia 1980-luvun yhdyskuntatyöhön. Samasta kirjoittaa Matthies (2021, 1–4) ja huomauttaa, että yksilön ongelmien taustalla on usein yhteisön ja jopa yhteiskunnan rakenteelliset ongelmat. Tuikka ja Okulov (2021, 163) sijoittavat yhteisötyön rakenteellisen sosiaalityön osaksi, kuten sosiaalihuoltolakikin (1301/2014) osoittaa pykälässä 7. Turbettin (2019, 14) mukaan maaseudun sosiaalityössä käytetään usein yhteisösosiaalityötä, jonka avulla voidaan ratkaista hankalia yksilön elämään vaikuttavia sosiaalisia ongelmia. Tämänkaltaisen yhteisösosiaalityö on käytettävissä missä tahansa yhteisössä, jonka ihmiset kokevat kokonaisuutena. Heikkilä (2015, 265) kirjoittaa yhteisösosiaalityön vahvistavan asiakkaan yhteisöllistä paikkaa ja rakentavan yksilön toimijuutta. Kuorelahden (2022, 62) mielestä yhteisöllisiä menetelmiä voidaan käyttää parantamaan ihmisten luottamusta toisiin ihmisiin, myös viranomaisiin. Yhteisösosiaalityö on siksi tärkeää. Myllerin (2022) väitöskirjassa ei maaseudun yhteisösosiaalityöstä kirjoiteta ollenkaan, vaikka maaseudun yhteisöllisyyden hyödyistä sosiaalityölle siinä kirjoitetaan paljonkin.

Yhteisöllisyydestä suhteessa palvelujärjestelmään kirjoittavat ainakin Hjelte ym. (2023, 472). Heidän mielestään sosiaalityöllä on tarve olla yhteisön jäsen ja liittyä erilaisiin paikallisiin (työntekijä-)yhteisöihin, kuten myös Myller (2022, 188) kirjoittaa. Kivelä ja Lund (2013, 3) huomauttavat, että maaseudulla kunnan

työntekijäyhteisöihin ei kuulu välttämättä yhtäkään sosiaalialan työntekijää, joka työskentelisi kunnassa pysyvästi. Turbett (2019, 12) esittää, että maaseudun konteksti mahdollistaa hyvin vahvojen yhteistyösuhteiden syntymisen sosiaali-, kasvat- ja terveystalvelujen sekä poliisin ja kolmannen sektorin kanssa. Kumpulainen (2016, 385) kirjoittaa, että kuntapalveluja lopetettaessa toivotaan paikallisyhteisöjen tuottamia palveluja tilalle. Samasta kirjoittavat myös Jaakkola (2015, 33) sekä Hämeenaho (2012, 38): ihmisten omat yhteisöt paikkaavat julkisten palvelujen saatavuuden ongelmia. Hämeenahon artikkelissa esimerkkinä oli se, että oman perheen vanhin lapsi piti kesälomansa ajan huolta perheen pienemmistä lapsista. Hämeenaho (mt. 39 ja 42) jatkaa, että hoiva-alan yrittäjyyden tukeminen maaseudun omissa yhteisöissä toisi lisämahdollisuuksia palvelujen saatavuuden varmistamiseen. Kattilakoski ja Sireni (2022, 22) kirjoittavat yhteisön ponnistuksista esimerkiksi paikallisen koulun säilymisen puolesta. Tutkittavat ilmaisivat asian siten, että he muuttuivat objekteista (joille palveluja tai lähinnä niiden poistamista suunnitellaan) subjekteiksi, jotka koettivat itse vaikuttaa omassa käytössä olevien palvelujen säilymiseen. Tuikka ja Okulov (2021, 166) kirjoittavat, että paikallisesti suunnitellut ja toteutetut yhteisöllisyyttä hyödyntävät kuntoutuspalvelut ovat kustannustehokkaampia ja inhimillisempiä kuin ostopalvelut kaukana omasta yhteisöstä. Samasta kirjoittaa Lydia Heikkilä (2015, 272 ja 274) tutkimuksessaan ”Mettäterapiasta”, joka on yhteisöllisyyteen ja luontolähtöisyyteen perustuva päihdekuntoutuksen muoto Lapin saamelaisalueilla.

4.4 Maaseudun sosiaalityön suhdeperustaisuus

Myller (2022, 185) pitää suhdeperustaisuutta sosiaalityölle niin tärkeänä, että hän pohtii, pitäisikö lainsäädännön ohjata sosiaalityöntekijöitä käyttämään suhdeperustaisuutta työmenetelmänä. Kattilakoski ja Rantamäki (2020, 375 ja 388) kirjoittavat juuri siitä: sosiaalityö ei ole pelkästään palvelujen tarjoamista vaan tärkeänä osana siinä on ihmisten väliset kohtaamiset. Onnistunut vuorovaikutus on tärkeää myös eri toimijoiden välisessä yhteistyössä, ei pelkästään asiakastyössä. Myller (2022, 171) ja Turbett (2019, 10) löytävät juuri tämänkaltaista suhdeperustaisuutta nimenomaan maaseudun sosiaalityön työkuulttuurista. Hjelte ym. (2023, 471) pohtii maaseudun sosiaalityössä tarvittavan erityisesti vuorovaikutusosaamista työyhteisössä: sosiaalityöntekijät työskentelevät paljon yksin, mutta kaikkea työtä ei voi yksin tehdä. Siksi mm. seudullinen yhteistyö ja etänä tehtävä yhteistyö ovat erittäin tärkeitä maaseudun sosiaalityölle. Myös Kumpulainen (2016, 392) korostaa julkisten palvelujen tarvetta päästä hyvään yhteistyösuhteeseen paikallisyhteisöjen kanssa, samoin Tuikka ja Okulov (2021, 156). He (mt. 159) jatkavat, että onnistunut matalan kynnyksen olohuonetoiminta vaatii

myös ihmisten välisten suhteiden ”onnistumista” ja tupaemännän rooli hengen luojana on hyvin tärkeä. Myös (mt. 162) sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen asiakassuhde vaatii onnistuakseen luottamuksellisuutta. Turbettin (2019, 9 ja 12) mukaan erityisesti syrjäisillä alueilla asuvat ikääntyneet hyötyvät asiakassuhteen epämuodollisuudesta, joka lisää asiakkaiden luottamusta työntekijään.

Maaseudun palvelujen saavutettavuutta tutkinut Hämeenaho (2012, 41) tuo esiin, että hänen tutkimuksensa mukaan ihmiset kokivat, että palvelun siirryttyä fyysisesti kauemmaksi kuntaliitoksen myötä, myös suhde työntekijään muuttui kaukaisemmaksi ja byrokraattisemmaksi verrattuna aiempaan, läheiseen ja henkilökohtaisempaan suhteeseen. Kattilakosken ja Rantamäen (2020, 21) tutkimuksessa eräs tutkittava kirjoitti: ”arkeamme koskevat päätökset tehdään muualla sellaisten ihmisten toimesta, joilla ei juuri ole kiinnostusta tai ymmärrystä arjestamme”, eli päättäjillä ei ole minkäänlaista suhdetta asukkaisiin. Kuorelahtikin (2022, 69) kirjoittaa luottamuksellisesta suhteesta, joka hänen mukaansa on asiakassuhteessa helpompi saavuttaa, kun ollaan asiakkaan omassa yhteisössä. Heikkilä (2015, 268–269) kirjoittaa, että yhteisöllinen menetelmä vaatii toimiakseen luottamuksellisen suhteen ja ”kunnolla kutsumisen”, joka onnistuu parhaiten silloin, kun asiakas luottaa työntekijään. Vuorovaikutuksen onnistumisesta kirjoittaa myös Salovaara (2021, 185) liittäen onnistuneen, vahvistavan vuorovaikutuksen siihen, että asiakas-työntekijäsuhteesta tulee luottamuksellinen. Myller (2022, 171) kiinnittää myös huomionsa vuorovaikutukseen, joka määrittää maaseudun sosiaalityön ammatillista työskentelyä. Raitakari ym. (2022, 252 ja 269) tuovat esiin sen, että maaseudulla työskennellessä onnistunut vuorovaikutussuhde asiakkaan kanssa on avain myös riskienhallinnalle, kun työskennellään pitkien matkojen päässä ja mahdollisesti puhelinten kuulumattomissakin. Myös *Tiekartta 2030, Aikuisten parissa tehtävään sosiaalityön tulevaisuus selvitys* (Karjalainen ym. 2019, 9 ja 70) tuo esiin henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen perustuvan asiakastyön tärkeyden ja tavoiteltavuuden. Marjo Alatalo (2018) tutki suhdeperustaisuutta lisensiaatintutkimuksessaan *Suhdeperustaisen tiedonmuodostuksen jännitteet lastensuojelun avohuollon sosiaalityössä*. Alatalo (mt. 88) pohti, että lastensuojelutyössä suhdeperustaisuus olisi erityisen tarpeellista, mutta sen toteutumista haastaa casework-tyyppisen työn keskityminen palvelujärjestelmään ja palveluiden saatavuuteen.

4.5 Tulosten vertailua maaseutu- ja kaupunkikontekstin välillä

Kattilakosken ja Rantamäen (2020, 20) tutkimuksessa tutkittavat pohtivat rahan ja palveluiden jakautumisen tasavertaisuutta ja kokevat, että jopa maaseudun kehittämiseen tarkoitettut rahat käytetään esikaupunkialueiden, ei varsinaisen maaseudun, kehittämiseen. Hjeltte ym. (2023, 469) kirjoittavat, että maaseudulla tarvitaan sosiaalityön

kompetenssia ja ammatillista osaamista aivan yhtä lailla kuin kaupungissa, vaikka vaativia asioita, kuten vastentahtoinen huostaanotto, tulee harvemmin eteen maaseudulla. Hoivaköyhyydestä, palveluiden puutteista ja niiden saavutettavuuden ongelmista pitkien välimatkojen vuoksi kirjoittaa Hämeenaho (2012) koko artikkelissaan. Hänen mukaansa koko järjestelmän legitimitetti on vaarassa maaseutuasukkaiden osalta. Myös Jaakkolan (2015) koko väitöskirja pohtii ikäihmisten näkökulmasta palveluiden keskittymistä kirkonkyliin ja ikäihmisten muuttotarvetta kunnan keskustajamaan. Turbett (2019, 8) kirjoittaa, että harvaan asutun maaseudun asukkaat elävät osittain eristyksissä palveluiden osalta, koska lähimpiin kaupunkien palvelupaikkoihin välimatkat ovat pitkiä. Samoista haasteista kirjoittavat Kattilakoski ja Sireni (2020, 19–20), Kattilakoski ja Rantamäki (2020, 375) sekä Kumpulainen (2016, 384). Aiemmin luvussa 2.2 kirjoitin Roivaisen (2017, 124–125) mukaan, että sosiaalityön lainsäädäntö ja käytännön ohjeistukset on implisiittisesti tehty kaupunkioloihin. Tästä kirjoittaa myös Myller (2022, 78). Maaseutu- ja kaupunkikontekstien erot mm. sosiaalityöntekijöiden ja tarjolla olevien palvelujen määrässä tuo haasteita maaseudun työntekijöille ja asukkaille. Kokonaisvaltaisuudesta maaseudulla kirjoittavat Kattilakoski ja Rantamäki (2020, 382) ja myös Kumpulainen (2016, 394). Kumpulainen kirjoittaa maaseudulla kulttuurin olevan koko elämisen muoto, kun taas kaupungissa se on enemmän urheiluun verrattavaa tapahtumakeskeistä toimintaa. Maaseudun ihmisiltä odotettu kansalaisaktiivisuus on ennemminkin vastuunottoa omasta hyvinvoinnista kuin kaupunkilaisilta odotettua poliittista osallistumista (Kattilakoski ja Rantamäki 2020, 384). Myller (2022, 171) ja Aikuissosiaalityön Tiekartta 2030 (Karjalainen ym. 2019, 43) mainitsevat, että kaupunkioloissa aikuissosiaalityön kuormittavuus työntekijälle on suurien asiakasmäärien vuoksi korkealla. Maaseudun työkuormasta Myller ei kirjoita ja Tiekartassa ei mainita maaseudun sosiaalityöstä suoraan mitään.

4.6 Tulosten vertailua Suomen, Ruotsin ja Skotlannin maaseutukontekstien välillä aineiston artikkeleissa

Monet asiat näyttäytyivät aineiston perusteella melko samankaltaisina Suomen, Ruotsin ja Skotlannin maaseutukontekstien välillä. Kaikissa artikkeleissa tuotiin esiin palveluvajeita, saavutettavuuden haasteita ja niiden tuomaa eriarvoisuutta. Maaseudun sosiaalityö oli kussakin maassa melko vähän tutkittu aihe ja sen nähtiin hukkuvan tilastoihin (Kattilakoski & Sireni 2020, 9; Turbett 2019, 6 ja Hjelte ym. 2023, 467). Sosiaalityöntekijöiden rekrytointivaikeuksia maaseudulle nähdään kaikissa maissa (Tuikka & Okulov 2021, 151; Hjelte ym. 2023, 472 ja Turbett 2019, 7). Ruotsalainen artikkeli (Hjelte ym. 2023) keskittyi ratkomaan maaseudun sosiaalityön haasteita työntekijän näkökulmasta ja päätyi ehdottamaan erillistä ”glesbygdssocionom”-

koulutusta vastauksena maaseudun rekrytointihaasteisiin. Vastaavasta erikoistumis- koulutuksesta ei Suomen eikä Skotlannin osalta kirjoitettu. Asiakkaiden näkökul- masta pitkät välimatkat nähtiin haasteena saavutettavuuden ja myös hankalien sosi- aalisten ongelmien ratkaisemisen kannalta; esimerkkinä pitkäaikaistyöttömyys, kun työpaikkoja ei ole saavutettavissa syrjäseudulta käsin (ainakin Hämeenaho 2012, 40; Kattilakoski ja Sireni 2020, 20; Turbett 2019, 7 ja Hjelte ym. 2023, 468). Myös hyvissä puolissa on samankaltaisuutta: yhteisöllisyys niin työntekijä- kuin asiakassuhteissa, ammatillisen työkulttuurin käytännöllisyys ja byrokratian vähäisyys (Tuikka & Oku- lov 2021, 152; Kumpulainen 2016, 388; Turbett 2019, 7 ja Hjelte ym. 2023, 458). Suomen (SHL 1301/2014) ja Skotlannin (Community Empowerment Act, 2015) lainsäädännös- säkin näkyy yhteisön/ yhteisösosiaalityön saavutettavuuden velvoite. Hjelten ym. 2023 artikkelissa ei mainittu Ruotsin yhteisöllisyyslainsäädännöstä. Maaseudun sosi- aalityön suhdeperustaisuus mainittiin kaikista maista kertovissa artikkeleissa, tosin osassa käytettiin onnistuneen vuorovaikutussuhteen merkityksellisyyttä asiakaspro- sessin onnistumiselle (Kattilakoski & Rantamäki 2020, 375 ja 388; Tuikka & Okulov 2021, 159; Turbett 2019, 9 ja 12 sekä Hjelte ym. 2023, 462).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET: ONKO MAALLA MUKAVAA? JA POHDINTA

Tutkielmassani tutkin, miten maaseudun sosiaalityötä on aiemmin tutkittu keskittyen erityisesti yhteisöllisyyden ja yhteisösosiaalityön sekä suhdeperustaisen sosiaalityön viitekehykseen. Tutkimuskysymykseni olivat: millaista on maaseudun sosiaalityö ja erityisesti yhteisösosiaalityö sekä miten yhteisöllisyys ja suhdeperustaisuus näkyvät maaseudun sosiaalityössä. Kysymykset muokkaantuivat tutkielman edetessä jonkin verran, mutta maaseudun sosiaalityö sekä yhteisö- ja suhdeperustaisuusnäkökulmat säilyivät niissä. Tutkimushypoteesinani oli, että maaseudun sosiaalityössä käytetään paljon yhteisösosiaalityötä ja sen menetelmiä ja että maaseudun yhteisöllisyyden ja suhdeperustaisuuden hyödyntämisestä löytyy tutkimuksia ja tutkimuskirjallisuutta. Tutkimustulosteni perusteella hypoteesini pitivät osittain paikkansa. Maaseudun sosiaalityössä hyödynnetään suhdeperustaisuutta, yhteisön tukea ja myös yhteisösosiaalityön menetelmiä, vaikka tutkimuksia ja tutkimuskirjallisuutta ei maaseudun yhteisösosiaalityöstä suoraan löytynytäkään. Aineistoni artikkeleita analysoimalla ja kommentaarikirjallisuutta lukemalla näitäkin tuloksia löytyi. Aineiston artikkeleissa oli viittauksia yhteisöllisten menetelmien käyttöön ja yhdessä (Tuikka & Okulov 2021) aineiston artikkelissa kirjoitettiin yhteisösosiaalityöstä. Yhteisösosiaalityö maaseudun sosiaalityössä osana rakenteellista sosiaalityötä vaatii lisätutkimusta rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta. Maaseudun yhteisösosiaalityön löydösten vähyys on tutkielmani tuloksissa merkittävä asia. Tutkielmani validiteetin eli pätevyyden kannalta löydösten vähyys ei ole ongelma, koska maaseudun yhteisösosiaalityö oli vain yksi tutkimukseni analyysin kohteista. Tutkielmani validiteettia lisää kirjallisuuskatsausmetodin sopivuus artikkeliaineiston analysointiin, josta kertoo aineistosta löytyvien teoreettiseen viitekehykseen sopivien löydösten kokonaismäärä. Tutkielmani reliabiliteettia eli luotettavuutta arvioidessani päädyin siihen, että tutkielmani tulokset olisivat tutkielmaa uudelleen tehtäessä löydettävissä ainakin tästä aineistosta. Aineistoni artikkelien analysointi ei ole ajasta

riippuvaista (stabiliteetti) eivätkä analyysissä käyttämäni käsitteet ole toisilleen vastakkaisia (konsistenssi).

Maaseudun sosiaalityö eroaa tutkielmani perusteella kaupungissa tehtävästä sosiaalityöstä monin tavoin. Maaseudulla sosiaalityöntekijä on osa yhteisöä ja tämä asettaa erityisen eettisen vaatimuksen sosiaalityöntekijälle. Työntekijän on pystyttävä erityisen pätevästi perustelemaan työssään tekemänsä päätökset ja toimittava läpinäkyvästi. Maaseudulla ihmiset ovat tottuneet luottamaan omiin yhteisöihinsä ja saamaan niistä apua. Sosiaalityöntekijän on asiakkaan luottamuksen saadakseen oltava valmis toimimaan ihmisten lähiyhteisöjen ja myös työntekijäyhteisöjen kanssa. Maaseudun sosiaalityö on käytännöllistä eikä byrokratia saa estää aitoa vuorovaikutusta. Digitaalisista palveluista on tulossa osa hyvinvointialueiden palvelutarjontaa. Etäyhteyksillä toimiminen vie kuitenkin osan vuorovaikutuksen mahdollisuuksista ja koska suhdeperustaisuus on erityisen tärkeää maaseudun sosiaalityössä, digitaalisuus on haaste maaseudun sosiaalityölle. Lisäksi maaseudun syrjäisemmillä alueilla on otettava huomioon, että puhelimissa ei välttämättä ole kuuluvuutta eivätkä nettiyhteydet toimi. Tämä luo asiakkaiden lisäksi haasteita ja riskejä myös työntekijöille heidän tehdessään kotikäyntejä syrjäseudun asiakkaiden luo. Luottamussuhteen rakentuminen edellyttää aikaa ja useita kohtaamisia. Palvelujen verkostoa karsittaessa tulee ottaa huomioon, että sosiaalityöntekijän, joka on tottunut kaupungin ja kaupunkisosiaalityön vauhdikkuuteen, tulee asettua maaseudun hitaampaan elämänrytmiin ja keskittyä luomaan luottamuksellista suhdetta, vaikka se viekin aikaa. Sosiaalityön tarve ei kuitenkaan maaseudulta poistu ja maaseudun kontekstin ja paikallisen elämäntavan tuntevia ja ymmärättäviä sosiaalityöntekijöitä tarvitaan myös tulevaisuudessa. Työssäni lastensuojelun perhetyöntekijänä pienessä maaseutukaupungissa tämä asia näkyy jonkin verran: sosiaalityöntekijät tulevat isosta keskuskaupungista eikä heillä ole esim. maatilan elämästä juurikaan käsitystä. Lastensuojelun toimia pohdittaessa on otettava huomioon konteksti, jossa asiakasperhe elää. Konteksti saattaa poiketa paljonkin kaupunkilaisperheen kodista ja kotipaikasta, esimerkkinä vesivessan puuttuminen tai kahden kilometrin kävely aamulla koulubussin pysäkillä.

Vaikka maaseudun yhteisösosiaalityöstä löytyi vähän sisältöä, yhteisöllisiä menetelmiä maaseudulla käytetään ja niistä löytyi jonkin verran materiaalia. Yhteisöllisiä menetelmiä, kuten ryhmätyöskentelyä, käytetään maaseudulla yhtä lailla kuin kaupungissakin. Ryhmätyössä on otettava huomioon, että osa ihmisistä haluaa mieluummin mennä ryhmään johonkin muualle kuin kotikuntaan, jotta ryhmässä säilyy anonymiys. Pienessä yhteisössä ihminen helposti leimaantuu ryhmään osallistuessaan. Tämä kertoo maaseudun yhteisön nurjasta puolesta, siitä että kaikki tietävät toistensa asiat, vaikka yhteisöllisyys koetaan maaseudulla enimmäkseen voimavarana. Yhteisöllisyys koetaan maaseudulla tuen lisäksi usein

myös kontrollina (esim. Myller 2022, 154 ja Jokiranta 2003, 205). Yhteisöllisyysperinnettä ei tulisi tutkijoiden mielestä käyttää sellaiseen hyödyn tavoitteluun, että palvelut karsitaan maaseudulta loppuun ja oletetaan, että yhteisö hoitaa aiemmin julkisen palvelujärjestelmän tuottamat palvelut. Tähän liittyen tutkin myös, onko kukaan tutkija käyttänyt yhteisöllisyyden tutkimuksessa sosiaalisen pääoman käsitettä. Aineistossa ja teoriakirjoissani se ei tullut esille, mutta Harri Jokirannan väitöskirjassa (2003) se on osa teoreettista viitekehystä. Ajattelen, että yhteisöllisyys on suuri sosiaalisen pääoman lähde, joka vaikuttaa ihmisen itsensä ja myös yhteisön hyvinvointiin voimakkaasti.

Paikallistietoa tulisi käyttää maaseudun palveluita suunniteltaessa ja pohtia suunnitelmien vaikutuksia paikallisten ihmisten, ei vain talouden näkökulmasta. Yhteisöllisiä menetelmiä voidaan maaseudun sosiaalityössä käyttää ehkäisemään sosiaalipoliittisten toimien tarvetta. Kun palvelut tuotetaan paikallisesti, pitäen paikallisyhteisöt mukana toiminnassa ja suunnittelussa, on mahdollista, että toiminta jatkuu ihmisten omana toimintana sosiaalityön tarpeen poistuttua. Yhteisötyö huomioi niin yksilön, yksilön elämisen yhteisössä kuin yhteisön rakenteellisena yhteiskunnan osana. Yhteisötyön arvona nähdään se, että yksilön vaikeita elämänhallinnan ongelmia voidaan ratkoa hänen perheensä ja muun lähiyhteisönsä kanssa. Tässä on yhtymäkohtia 1980-luvun yhdyskuntatyöhön. Yksilön ongelmien taustalla on usein yhteisön ja jopa yhteiskunnan rakenteelliset ongelmat. Rakenteellisiä ongelmia ei voida ratkoa nykyajan yksilökohtaisella sosiaalityöllä, vaan on pystyttävä ajattelemaan laajemmin. Yhteisötyö paikantuu rakenteellisen sosiaalityön osaksi, kuten sosiaalihuoltolakikin määrittelee. Skotlannissa maaseudun sosiaalityössä käytetään usein yhteisösosiaalityötä, jonka avulla voidaan ratkaista hankalia yksilön elämään vaikuttavia sosiaalisia ongelmia. Tämänkaltainen yhteisösosiaalityö on käytettävissä missä tahansa yhteisössä, jonka ihmiset kokevat kokonaisuutena. Yhteisösosiaalityö vahvistaa asiakkaan yhteisöllistä paikkaa ja rakentaa yksilön toimijuutta. Yhteisöllisillä menetelmillä voidaan parantaa ihmisten luottamusta toisiin ihmisiin, myös viranomaisiin ja siksi yhteisösosiaalityö on tärkeää. Yhteisösosiaalityössä työn tavoitteena on aktivointi, ennaltaehkäisy, lähipalvelujen kehittäminen, oma-aloitteisuus sekä sosiaalisten verkostojen käyttö osana työtä. Nämä tavoitteet tulisi nähdä maaseudun sosiaalityössä ja tähän tarvitaan maaseudun asiat huomioivaa rakenteellista sosiaalityötä hyvinvointialueilla.

Kandidaatintutkielman teko kirjallisuuskatsauksena oli monipuolinen prosessi, jossa sain haastaa itseäni ajattelemaan tutkijan tavoin. Erityisesti tutkimustulosten etsiminen ja uudenlaisten ajatusten koostaminen oli hyvin kiinnostavaa. Minua jäi kiinnostamaan, kuinka paljon yhteisösosiaalityötä todella maaseudulla käytetään. Maaseudun sosiaalityössä hyödynnettävistä yhteisösosiaalityön menetelmistä löytyi artikkeleita, mutta ne liittyivät johonkin hankkeeseen tai kokeiluun (esim. Kuorelahti

2022, Kaartinen 2019, Heikkilä 2016). Tässä näen ilmiselvän kehittämis- ja tutkimustyön tarpeen. Tämä tarve on nähty myös koulutusten suunnittelussa, koska esim. SosNetin, valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston lisensiaatin tutkintona suoritettavan erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen opetussuunnitelmassa on jo vuonna 2012 maaseutuyhteisöjen tutkimus mainittu useammassakin kohdassa (SosNet 2012). Yhteisösosiaalityö samoin kuin ennaltaehkäisevä työ ja rakenteellinen sosiaalityö nähdään tärkeinä osina sosiaalityön uudistamista, josta esimerkkinä Tiekartta 2030 (Karjalainen ym. 2019, 35–36): ”Sosiaalityön osaamispe- rustan varmistamiseksi menetelmällistä osaamista tulee kehittää laaja-alaisissa koko- naisuuksissa eli orientaatioissa, joita ovat varhainen tuki ja hyvinvoinnin edistäminen sosiaalisina investointeina, kuntouttava sosiaalityö, yhteisösosiaalityö ja rakenteelli- nen sosiaalityö.” Tämän pohjalta pohdin, voisiko maaseudun ihmisiä kohdata yhteisönä, kutakin tukien ja auttaen ilman varsinaisia sosiaalityön asiakkuuksia. Yh- teisösosiaalityö on tutkitusti vaikuttavaa ja kustannustehokasta vähentämään syrjäy- tymistä ja estämään sosiaalipoliittisten toimien tarvetta. Tämä antaa aihetta kokeilla ja tutkia yhteisösosiaalityön käyttöä myös maaseudulla eikä vain kaupunkilähiöissä. Tässä on yksi tulevaisuuden tutkimusajatukseni. Toinen ajatus liittyy sosiaalisesti kestävään kehitykseen ja kolmas on, miten luonnon hyvinvointivaikutuksia voisi vielä enemmän hyödyntää maaseudun sosiaalityössä. Mietin settlementtityön hyödyntämistä maaseudulla kaikista näistä lähtökohdista käsin ja asiasta tietoa hakiessani löysin (Suomesta) pari maaseudulla sijaitsevaa settlementtiä: Parkanon settlementti ylläpitää vapaaehtois-toiminnan keskusta ja kohtaamispaikkaa, kun taas Ukonhattu Leppävirralla ylläpitää kohtaamispaikan lisäksi asumispalveluja tuen tarpeessa oleville. Settlementtityössä voisivat näkyä sekä yhteisösosiaalityö, kestävä kehitys että luontolähtöisten menetelmien hyödyntäminen.

Työni puolesta olen mukana Pirkanmaan hyvinvointialueen rakenteellisen sosiaalityön työryhmässä, ainoana muiden kuntien kuin Tampereen edustajana. Rakenteellisessa työssä pidän tärkeänä, että pohditaan palveluverkko- ja muiden uudistusten vaikutuksia kaikkiin hyvinvointialueen asukkaisiin, myös syrjemmällä asuviin. Maaseudun vetovoima on vaihdellut 2000-luvulla kovasti ja esimerkiksi koronapandemia toi esille väljästi ja luonnonläheisesti asumisen hyvät puolet. Maaseudun asuttuna pitäminen on kaikkien, ei pelkästään tällä hetkellä maaseudulla asuvien etu.

Ai niin! Alussa pohdin, pitääkö vanhan iskelmän säe ”Kyllä maalla on mukavaa” paikkansa. Aineistoni perusteella kyllä pitää ja kirjallisuuskin tämän vahvistaa. Kattilakoski ja Sireni lainaavat tutkittavansa kertomaa: ”Meillä on hyvä olla täällä. Olemme onnekkaita, että meillä on töitä täällä, että voimme asua maaseudulla. Maaseudun miljöö rauhoittaa mieltä.” Turbett kirjoittaa, että maaseudulla ihmiset voivat luottaa omiin yhteisöihinsä silloinkin, kun viranomaisapua ei ole saatavilla ja Hjelte ym.

näkee samanlaisen luottamuksen syntyvän työntekijäyhteisöissä. Kattilakoski ja Sireni kirjoittavat, että arkinen puuhailu, käsillä tekeminen, luonnon hyödyntäminen marjastamalla, sienestämällä ja metsästäen lisäävät maaseudulla asuvien hyvinvointia. Kattilakoski ja Rantamäki kirjoittavat, että maaseudun ihmisten elämää ja hyvinvointia tutkittaessa tulee esiin ihmisten tyytyväisyys silloin, kun arki sujuu. Niskala kirjoittaa, että maaseudun ihmisillä on mahdollisuuksia esim. työttömänä ollessaan käyttää runsasta vapaa-aikaansa hyödylliseen tekemiseen, kuten luonnossa liikkumiseen ja metsän käyttämiseen toimeentulon lähteenä. Tämä näkyy myös Jokirannan väitöskirjassa. Jokiranta haastatteli tutkimukseensa maaseudun miehiä, joiden elämään maaseudun rakennemuutos erityisesti vaikutti maa- ja metsätaloustöiden vähe-
tessä. Samalla lailla Tedre ja Pöllänen (2016, 111) kuulivat tutkittaviensa, maaseudun asukkaiden kertovan: Maalla asuminen on harrastus, elämäntapa ja onnellisuuden lähde, eivätkä ihmiset osaa muuta ajatella tarvitsevansa. Silja Keränen (2021, 80–81) kirjoittaa siitä, että maaseudun pienessä kunnassa asuessa on elämässä paljon hyviä puolia eikä koe, että olisi ”syrjässä” asuessaan jäänyt paitsi mistään. Näiden vastaus-
ten sekä omien kokemusteni perusteella voin todeta, että Kyllä, maalla on mukavaa!

LÄHTEET

- Ahvenus Päivi 2012: Sosiaalityön erityispiirteet pienessä kunnassa. Teoksessa Strömberg-Jakka Minna & Karttunen Teija (toim.) 2012: Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. PS-Kustannus, Jyväskylä. 101-120.
- Ginsberg Leon H. 2001: Introduction. Teoksessa Ginsberg Leon H. (toim.) Social Work in Rural Communities.
- Halonen Terhi 2016: Maan korvesta kulkevi lapsosen tie: ammattilaisinterventioita. Teoksessa Armila Päivi, Halonen Terhi & Käyhkö Mari (toim.) 2016: Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusseura, Helsinki. 111-125.
- Heikkilä Lydia 2015: Meahcceterapiija - Mettäterapia: sosiaalisesti kuntouttavaa pienryhmätoimintaa saamelaisista lähtökohdista. Teoksessa Väyrynen Sanna, Kostamo-Pääkkö Kaisa & Ojaniemi Pekka 2015: Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global, Tallinna. 263-280.
- Helminen Ville, Nurmio Kimmo & Vesanen Sampo 2020: Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Hjelte Jan Höög Elisabet & Nordström Annika 2023: Kunskap och expertis i små glesbygdskommuners socialtjänst - synen på utmaningar och lösningar. Vol 30 Nr 1 (2023): Socialvetenskaplig tidskrift. 457-476.
- Hämeenaho Pilvi 2012: Palvelujen saavutettavuus harvaan asutulla maaseudulla. Esimerkkinä lasten päivähoitopalvelut. Janus, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 20(1). 32-46.
- Jaakkola Eevi 2015: Yhteisöllisyys syrjäisellä maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa. Lapin Yliopisto, Rovaniemi.
- Jokiranta Harri 2003: Se on miehen elämää - Maaseudulla asuvia miehiä elämäänsä kertomassa. Tampere University Press, Tampere.
- Juhila Kirsi 2018: Aika, paikka & sosiaalityö. Vastapaino, Tampere.
- Junnilainen Lotta 2019: Lähiökylä. Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta. Vastapaino, Tampere.
- Kallio Tomi J. 2006: Laadullinen review - tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. Hallinnon tutkimus 2/2006. 18-28.
- Kattilakoski Mari & Rantamäki Niina 2020: Hyvinvointia paikallistamassa - maaseudun paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoreettinen tulkintamalli. Janus, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 28(4). 374-391.
- Kattilakoski Mari & Sireni Maarit 2020: Koettu arjen hyvinvointi ja sen murtumat maaseudun naisten kertomuksissa. Maaseutututkimus, 28(1). 7-28.
- Karjalainen Pekka, Metteri Anna & Strömberg- Jakka Minna 2019: Tiekartta 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

- Keränen Silja 2021: Missä syrjä sijaitsee? Kun kaupunki ei ole kaikki. Kirjapaja, Helsinki.
- Kilpeläinen Arja 2016: Teknologiavälitteisyys kyläläisten arjessa. Tutkimus ikääntyvien sivukylien teknologiavälitteisyydestä ja sen rajapinnoista maaseutusosiaalityöhön. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Kumpulainen Kaisu 2016: Kulttuuri elinvoimaisten maaseutuyhteisöjen rakentajana. Janus, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 24(4). 384–400.
- Kortteinen Matti 1982: Lähiö. tutkimus elämäntapojen muutoksista. Otava, Helsinki.
- Kuorelahti Marianne 2022: Yhteisöllisten ja luontolähtöisten menetelmien vaikuttavuus aikuissosiaalityössä. Tutkiva sosiaalityö 2022. Talentia ry & Sosiaalityön tutkimuksen seura. 57–81.
- Lindqvist Raija 2009: Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä. Jyväskylän Yliopisto, Jyväskylä.
- Liukko Eeva, Muurinen Heidi, Kokkonen Tuomo & Santalahti Ville (toim.) 2022: Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos THL, Helsinki.
- Myller Terhi 2022: Sosiaalityön ammatillinen työkuulttuuri suhdeperustaisena sosiaalityönä maaseudulla ja kaupungissa. University of Eastern Finland, Kuopio.
- Niskala Asta 2008: Salatusta suhteesta kahden kimppaan: analyysi sosiaalityön prosessin rakentumisesta. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Pekkarinen Anna & Kiviranta Joonas 2023: Toimisto vai yhteisö sosiaalityön toimintaympäristönä? Janus, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 31(2). 210–217.
- Pohjola Anneli 2011: Rakenteellisen sosiaalityön aika. Teoksessa Pohjola Anneli & Särkelä Riitta (toim.) 2011: Sosiaalisesti kestävä kehitys. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki. 207–224.
- Pohjola Anneli 2015: Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa: Väyrynen Sanna, Kostamo- Pääkkö Kaisa ja Ojaniemi Pekka (toim.) 2015: Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global (kustannuspaikka tuntematon). 15–34.
- Pugh Richard & Cheers Brian 2010: Rural social work. International perspectives. Policy Press, UK, Bristol.
- Puurunen Piia 2017: Yhteisötyön juurilla - settlementiliike ja Jane Addams. Teoksessa Roivainen Irene & Ranta-Tyrkkö Satu 2017: Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. United Press (kustannuspaikka tuntematon). 21–36.
- Raitakari Suvi, Takala Henna & Saario Sirpa 2022: Riskit ja luottamus syrjäseudun aikuissosiaalityön kotikäynnillä. Teoksessa Raitakari Suvi, Günther Kirsi & Räsänen Jenni-Mari (toim.) 2022: Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus. Tampere University Press, Tampere. 248–282.
- Rantamäki Niina & Kattilakoski Mari 2019: On the trail of local welfare innovations in rural Finland. Sisältyy väitöskirjaan: Rantamäki Niina 2022: Maaseudun

- paikallisyhteisöjen sosiaalisesti kestävä kehitys. Suuntaviivoja kestäväälle hyvinvointipolitiikalle. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Rantamäki Niina, Kattilakoski Mari & Halonen Maija 2021: Alueellinen yhdenvertaisuus maakunnallistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (2021):4. 383–394.
- Ranta-Tyrkkö Satu 2018: Sosiaalityön tulevaisuuden etiikka epävarmuuden ja ympäristökriisien maailmassa. Teoksessa Enroos Rosi, Mäntysaari Mikko ja Ranta-Tyrkkö Satu (toim.) 2018: Mielekäs tutkimus : näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin. 113–138.
- Raunio Kyösti 2009: Olennainen sosiaalityössä. Toinen, uudistettu laitos. Gaudeamus, Helsinki.
- Roivainen Irene 2017a: Uusiyhteisöllinen yhteiskuntapolitiikka ja sosiaalityö. Teoksessa Roivainen Irene & Ranta-Tyrkkö Satu 2017: Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. United Press (kustannuspaikka tuntematon). 63–70.
- Roivainen Irene 2017b: Kaupunki- ja maaseutusosiaalityö. Teoksessa Roivainen Irene & Ranta-Tyrkkö Satu 2017: Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. United Press (kustannuspaikka tuntematon). 121–129.
- Roivainen Irene & Ranta-Tyrkkö Satu 2017: Yhteisöt ja yhteisösosiaalityö: johdantoa aiheeseen. Teoksessa Roivainen Irene & Ranta-Tyrkkö Satu 2017: Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. United Press (kustannuspaikka tuntematon). 7–19.
- Saarinen Arttu, Airio Ilpo, Kaikkonen Risto & Luoma Minna-Liisa 2013: Onnellisuus erityyppisillä asuinalueilla. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013):5. 520–532.
- Saarsalmi Perttu, Karvonen Sakari, Kauppinen Timo M., Koskela Timo, Murto Jukka & Kaikkonen Risto: Kaupunki-maaseutuluokituksen mukaisten terveys- ja hyvinvointierojen vaihtelu maan eri osissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (2017):2. 188–199.
- Salovaara Ulla 2021: Vankilasta vapautuvien naisten tuen tarve ja tukemisen mahdollisuudet. Teoksessa Matthies Aila- Leena, Svenlin Anu- Riina & Turtiainen Kati (toim.) 2021: Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Gaudeamus, Helsinki, 174–186.
- Siirilä Raija 2017: Sosiaali- ja terveystalvet syrjäseuduilla. Teoksessa Hakanen Yrjö 2017 (toim.): Aukkaiden vai yhtiöiden valta? Sote- ja maakuntauudistus puntarissa. Kustannusyhtiö TA-Tieto Oy, Helsinki. 101–120.
- Särkelä Riitta 2011: Osallisuus, vaikuttamismahdollisuudet ja sosiaalinen kestävyys. Teoksessa Pohjola Anneli & Särkelä Riitta (toim.) 2011: Sosiaalisesti kestävä kehitys. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki. 144–167.
- Talentia 2017: Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Helsinki.
- Tedre Silva, Pöllänen Sonja ja Voutilainen Mari 2016 (toim.): Maaseudun näkökulmasta: Tarkennuksia hyvinvointipalvelujen muutoksiin. Kirjokansi Oy, Joensuu.
- Tuikka Anne & Okulov Seija 2021: Paikallisuudelle rakentuva aikuissosiaalityö harvaan asutun maaseudun yhteisöissä. Teoksessa Matthies Aila-Leena,

- Svenlin Anu-Riina & Turtiainen Kati 2021 (toim.): Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Gaudeamus, Helsinki. 149–161.
- Töttö Pertti 1996: Ferdinand Tönnies - Gemeinschaft ja Gesellschaft. Teoksessa Gronow Jukka, Noro Arto & Töttö Pertti 1996: Sosiologian klassikot. Gaudeamus, Helsinki. 154–172.
- Vilkka Hanna 2023: Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art House, Helsinki.
- Välimaa Mira 2021: Erontekoja meidän ja muiden välillä : turvapaikanhakijoihin kohdistuva vastarinta maaseudun kontekstissa. Maaseutututkimus, 29(1), 6-31.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

- Alatalo Marjo 2018: Suhdeperustaisen tiedonmuodostuksen jännitteet lastensuojelun avohuollon sosiaalityössä. Lisensiaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58491/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201806123136.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 10.11.2023.
- Kaartinen Miina 2019: Miten ja miksi tehdä pieniä asioita toisin? Tapaus Sosiaalista voimaa vaaran laella. Teoksessa Orjasniemi Tarja, Romakkaniemi Marjo & Tauro Tanja-Maria (toim.) 2019: Muuttuvat rajat ja vastuut: globaali ja lokaali sosiaalityössä. Tutkiva sosiaalityö. 62-74. Sosiaalityön tutkimuksen päivät, 1/01/19. Saatavilla: <https://talentia.e-julkaisu.com/2019/tutkivasosiaalityo/#page=1> . Luettu 15.10.2023.
- Kivelä Päivi & Lund Pekka 2013: Ilkeät ongelmat ja auttamistyö. Verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudun lähipalveluiden turvaamisessa. Sininauhaliitto: IX Bruno Sarlin – työseminaari, Huoltaja-säätiön 60-vuotisjuhlaseminaari 21.11.2013. Saatavilla: http://www.huoltaja-saatio.fi/wp-content/uploads/2016/06/KivelajaLund_Ilkeatongelmatjaauttamistyo.pdf . Luettu 2.11.2023.
- Mathies Aila-Leena 2021: Next-generation modelling of community work and structural social work in Finland. Nordic Social Work Research, 12:2. Saatavilla: [Full article: Next-generation modelling of community work and structural social work in Finland \(tandfonline.com\)](https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13632439.2021.2000000). Luettu 20.11.2023. 229–242.
- Pekkarinen Anna 2023: Rakenteellinen sosiaalityö käytäntöinä Pirkanmaalla. Pikassos, Pirkanmaan sosiaalialan osaamiskeskus, Tampere. Saatavilla: [PowerPoint-esitys \(pirha.fi\)](https://www.pirha.fi/powerpoint-esitys). Luettu 12.11.2023.
- Pirkanmaan hyvinvointialue 2023: Palveluverkko. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden verkoston selvitys. Saatavilla: [lasten-nuorten-ja-perheiden-palveluiden-verkoston-selvitys-laaja-materiaali \(pirha.fi\)](https://www.pirha.fi/lasten-nuorten-ja-perheiden-palveluiden-verkoston-selvitys-laaja-materiaali). Luettu 16.11.2023.
- SosNet Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto 2012: Yhteisösosiaalityön erikoisalan opetussuunnitelma. Saatavilla [loader.aspx \(sosnet.fi\)](http://www.sosnet.fi/loader.aspx). Luettu 20.10.2023.

- Tilastokeskus 2023: Väestö asuinpaikan kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan 2000-2022. Saatavilla: [Väestö 31.12. muuttujina Vuosi, Alue, Kaupunki-maaseutu-luokitus, Sukupuoli, Ikä ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#). Luettu 20.10.2023.
- Turbett Colin 2019: Rural Social Work in Scotland. Insights 47. Series of Evidence Summaries. Saatavilla: https://www.iriss.org.uk/sites/default/files/2019-04/insights-47_0.pdf Luettu 15.9.2023.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023: Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavilla: [Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa \(tenk.fi\)](#). Luettu 12.11.2023.

LAIT

- Community Empowerment (Scotland) Act 2015. Acts of the Scottish Parliament. Saatavilla: [Community Empowerment \(Scotland\) Act 2015 \(legislation.gov.uk\)](#) Luettu 25.9.2023.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Saatavilla: [Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#). Luettu 12.9.2023.

LIITE

Taulukko 3: Hakukoneiden antamat tulokset

suomenkieliset (2013–2023)	maaseu* AND so- siaalityö*	AND yhteisöll*	manuaalinen haku	vertaisarvioituja yhteensä
JYKDOK - Finna	47	13	5	3
Janus-lehti	26	17	9	7
Google Scholar	1 600	1	0	0
kaksoiskappa-lei- den poisto ja ver- taisarvioinnin tar- kistus				4 +1 vuodelta 2012, löytyi use- asta lähdeluette- lostasta
englanninkieliset 2013–2023	“rural social work” AND com- munit*	AND “commu- nity social work”	manuaalinen haku	Euroopan maista, vertaisarvioitu
Google Scholar	1 830	93	8	1
ruotsinkieliset: Hakukoneet eivät ruotsinkielisessä haussani toimineet toivomallani tavalla. Valitsin “Socialvetenskaplig Tidskrift”-in ja löysin sieltä yhden aivan uuden artikkelin maaseudun sosiaali- työstä.				
YHTEENSÄ				7